

фото Г. Оборської

Фотопогляд «Понад усе цінуймо діалог!»

Дні в номері:

Програма
Віктора
Ющенка

стор. 3

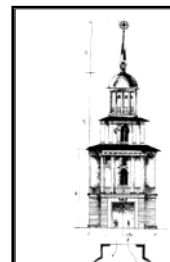
Возлюбимо
себе

стор. 5

Хто знищує
школи

стор. 7

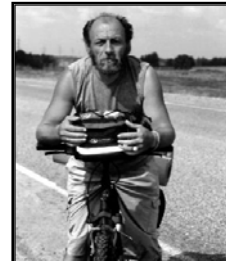
Тарасова
церква

стор. 8

Пам'ятаймо
Сандармох

стор. 10

Спосіб
радіості

стор. 11—12

Не ламайте
шувальків!

стор. 13

Алла Кудлай

стор. 15

ПЕРЕДВИБОРЧІ РОЗДУМИ

Світ змінюється швидше, ніж ми. Інтелегентна людина сприймає цей факт, як підставу для занепокоєння тим, що суспільство завжди відстає від усвідомлення нових реальностей і необхідності адекватних змін. А от для можновладців відсутність змін є гарантією безпеки та умовою збереження повноважень і слухності їх переконань у тому, що народ — це отара.

І хоча основним законом розвитку світу є постійна зміна ситуації — закінчення старих і початок нових речей, явищ, тенденцій, — усе одно кожна новація, що має суспільно-політичне значення, сприймається владними функціонерами як замах проти держави. І тоді влада висуває проти новаторів стандартне звинувачення, за яким сама прагне сховатися: «...проти існуючого конституційного ладу».

Про те, що цей лад часом нагадує повне безладдя, а Конституцію можновладці крутять, як їм вигідніше, марно говорити, — самі бачите.

Ми не можемо існувати поза історією, тому що самі її творимо. Навіть коли нічого не робимо, ми творимо наше майбутнє своєю бездіяльністю, а отже, й майбутнє буде ніяке.

Для спокійного, розумного й справедливого майбутнього потрібен спокійний, розумний і справедливий **діалог** у суспільстві. Толерантний діалог. Відсутність діалогу завжди породжує гострі протести в суспільстві.

Толерантність — це моє (твоє, наше) погодження з тим, що хтось інший може спрямовувати свою думку проти мене, мислити всупереч мені. Толерантність є умовою відвертого діалогу. Моя толерантність — це моя налаштованість на спокійне і розважливе сприйняття критики в мою адресу. Водночас толерантність є критерієм досконалості суспільства, у якому бажання **розсудливого** розв'язання проблем в інтересах спільноти стоїть вище за всі особисті інтенції. Толерантність — сестра патріотизму.

На жаль, більшості громадян нинішнього українського суспільства (а особливо ті, хто інфікований ментальністю північно-східного сусіда) більше здібні до конфрон-

Це слово (від лат. *tolerantis* — терплячий) на заході Європи є одним із найуживаніших у суспільно-політичному лексиконі. На сході континенту воно вживається нечасто, іноді навіть у негативному значенні.

тації, ніж до співіснування й діалогу з тими, хто думає інакше. Нетерпимість до думки, висловленої співбесідником, готовність до миттєвого переходу в позицію активної оборони під час дискусії — це мало не національне тавро українців.

Цей доведений до абсурду індивідуалізм (або, якщо хочете, егоїстичне громадянство, як наслідок звичайної власної пихи) є проявом низького рівня патріотизму.

Зайшов до редакції український письменник. Узяв газету, заглибився в читання. Раптом як вибухне: «Та хто там погодиться на об'єднання?! У нас — де два українці, там три гетьмани!» Кажу йому: «Добре. Тоді нічого не треба робити». Одразу відповідає: «Ні, треба. От тільки...» — і знову те саме: мовляв, нічого путнього з цієї опозиції не вийде, бо й той не такий, і та — не дуже... Я йому: «Ну, й сидімо собі тихо». А він знову: «Ні, треба. От тільки...» Словом, і цього разу нічого в нас не вийде.

Звичайно, нічого доброго не вийде з конфронтації **між своїми**. Така ситуація постійного протистояння створює біполярний поділ суспільства: ми (кожен я) — добрі, вони (всі) — погані.

Чому, коли критика потрапляє до нас іззовні, з-за кордону, з-за меж нашої спільноти, товариства, конфесії, ситуація не здається нам настільки вибуховою, а критика — не такою образливою. Бо тоді про захист власних позицій можна говорити майже абстрактно, як про захист загальних (нехай навіть кажуть — національних, а отже, не моїх особистих, далеких від мене) інтересів. У таких випадках справа обмежується доволі емоційними, але малоефективними заявами, протестами громадськості, дуже рідко — нотами Міністерства закордонних справ.

Коли ж критика наших дій, переконань, точок зору й організації буття надходить до нас ізсередини, від своїх, від членів нашої спільноти, від партнерів у спільному інтересі, учасників діалогу, полеміки, дискусії, робочої наради у начальника (особливо, якщо критика спрямована на дії мої, як начальника), я вже не кажу про газетну публікацію подібного змісту, — тоді ситуація стає насправді клопітною.

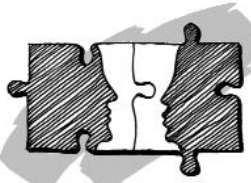
Тоді нам буває важко не спокуситися на те, щоб цей критичний виступ не розцінити інакше, як у категоріях зради. А для ворога, як відомо, треба якнайшвидше створити перешкоди на шляху його ворожої (тобто «ворожої») діяльності, а не вдаватися з ним у дискусію.

І тоді замість діалогу про спільну роботу на будівництві майбутнього в інтересах нашої спільноти Вітчизни і наших дітей, спілкування переходить в особисту конфронтацію і взаємні атаки. І тоді вже вважається, що ти не можеш бути моїм партнером, якщо не мислиш так, як я, якщо критично ставишся до моїх (геніальних, досконалих) рішень, слів, дій. Якщо ти щось розумієш не так, як я, не погоджуєшся зі мною, тоді я вважаю тебе небезпечним.

Толерантність потребує гострого розуму й доброго, сумлінного серця. Тому що тільки добре, сумлінне, чесне серце здатне підпорядкувати собі не лише гострий розум для ліпшого застосування, а й перемоги власну пиху та егоїзм.

Інколи складається таке враження, що українці не хочуть (чи не вміють?) відрізняти своїх від чужих. А тоді як можна побудувати свою державу?

Євген ГОЛИБАРД

Закінчення. Початок на с. 11

ській базі дуже далеко до них. І там інваліди можуть займатися будь-яким видом спорту.

Цікаво, що за Омськом нас обігнала міжнародна експедиція на мотоциклах "Експрес Байкал", і ми більше години спілкувалися з італійцями, німцями й австрійцями. Будемо контактувати — вони навіть запропонували ходити в експедиції під їхнім прапором.

ХОЛОД І СПЕКА, ВЕДМЕДІ Й ХМАРИ МОШКАРИ...

— Як почували себе Євген і Денис?

— Спочатку їм було складно зранку (десь о 5-й) прокидатися, але потім увійшли в систему. З Києва ми пішли на Канів, потім — Черкаси, Кременчук, Полтава, Харків і Белгород. Ночували в лісо-посадках, подали від міст і сіл. Спочатку погода випробовувала нас холодом. Коли йшли на Саратов, різко похолодало. Євген довго не зізнався, що в нього мерзнуть ноги, — аж доки важко стало ними рухати. Але навіть в екстремальних умовах ми з цим легко впоралися: загорнули кінцівки туалетним папером, а поверх нього — поліетиленовий кульок і шкарпетки. За десь півтори години було вже дуже тепло.

За Уралом температура доходила до 45° С. Найбільше проходили ввечері. Мали чимало цікавих ситуацій. Якось потрапили під зливу і звернули у велике урочище — затишок, вітру немає. Дуже зраділи, хоча були здивовані тим, що не зустріли слідів людського життя. Усе губилося у високій траві... Десь опівночі, коли вщух дощ, почулося, наче гавкають собаки. За деякий час звуки посилюлися до страшного ревіння. З'ясувалося, що ми у ведмежому урочищі. Через кожні 15—20 хвилин доводилося вставати і контролювати ситуацію — ведмеді кружляли за 50—70 метрів. Це було перше випробування диким світом.

Між іншим, спочатку ми спали без наметів, у спальниках. Уже в Росії довелося купити намет, щоб захистити себе від мошкари, комарів, москітів, оводів. Уявіть, за якусь годину, поки ми до заходу сонця (сідає 15—20 хвилин) розбивали намет і лягали спати, в намет набивалося з відро оводів. А від мошкари за 5 хвилин перебування на місці на тілі з'являлися рани (в Красноярську, на щастя, мошкари вже не було, хоча кількість комарів і оводів не зменшилася).

Якщо спочатку було важко пройти за добу 130 кілометрів, то вже від Новосибірська до Ленінська-Кузнецького (260 кілометрів) дійшли за добу. Випереджаючи графік експедиції на два дні, ми навіть заїхали на Північний Алтай. Тоді пішли на Кемерово і Красноярськ. Залишалося максимум 30 днів, аби дійти до Магадана, але грошей нам не перерахували. Та у нас немає образ, і ми задоволені тим, що зробили. До нас таких експедицій ніхто не робив, навіть спортсмени. Діти відчули, що можуть досягти всього, працюючи над собою. Цікаво, що протягом тих сорока з гаком днів нашої експедиції весь час була весна. Виїжджали — цвіла черемха, груші, цвіли вишні. Приїхали в Красноярськ — скрізь цвіте черемха, цвітуть груші й вишні. Де б не їхали — посівна. Не обминули жодної річки — Єнісей, Об... Навіть у витокх Дніпра над Белгородом купалися.

60% ЛІКІВ — ЇЖА

— Насамкінець про листи читачів. Кому до Вас можна звертатися і чим Ви можете допомогти?

— На жаль, найчастіше звертаються ті, хто пройшов усі методи лі-

кування, хірургічні втручання тощо.

Коли людина на схилі віку і її стан дуже важкий (пожинає плоди всього життя), — допомогти складно. До того ж, ми не можемо поїхати до людей у регіони — немає ані фінансів, ані часу. Можливо, незабаром відкриється наш реабілітаційний центр у Києві, куди можна буде приїхати хворим. Якщо люди на місцях самоорганізуються, створивши великі групи, — можемо й туди приїхати. Потрібно готувати наших представників у регіонах, які б консультували людей, реалізували наші програми й методики. Але людина сама мусить працювати, боротися з хворобою. З іншого боку, треба з кожним зустрітися, знати розвиток хвороби.

Урешті, 60 % ліків — харчування. Якщо людина їсть тільки картоплю, хліб і молоко, — вона не буде здоровою. Зайвий крохмаль — це цукровий діабет, надмір білків теж шкідливий... Ми ж ходимо по ліках. Усі чекають плодів малини й інших ягід, але найкращі ліки — чаї з листків тої ж малини, суніці, смородини, ожини. Цілюща й молода кропива (зрізаємо стару — виростає молода) — можна за-

соровати, сушити. Кропива від

печінки, цукрового діабету,

гемоглобіну крові. Багато ві-

тамінів у лободі. Корисний пер-

воцьвіт, медуна (краще літом зби-

рати). Кожна людина може ви-

рошувати ехінацею, нагідки (кален-

дулу). Листя — для салатів, квіти

— в чаї. Нагідки, до речі, на 60—

70 % захищають від усіх інфек-

цій... А чорнобривці?! Це унікаль-

на рослина, яку вживають у їжу

разом із корінням. У цивілізованих

країнах чорнобривці перетирають

і додають як спеції і в м'ясо, і в бо-

рошняні вироби. Допомагають

при жовчно-кам'яній хворобі, при

інтоксикаціях. Головатень великий

— найкращий метод очищення

організму, лікування печінки, ви-

разки шлунка й дванадцятипалої

кишки, гастритів.

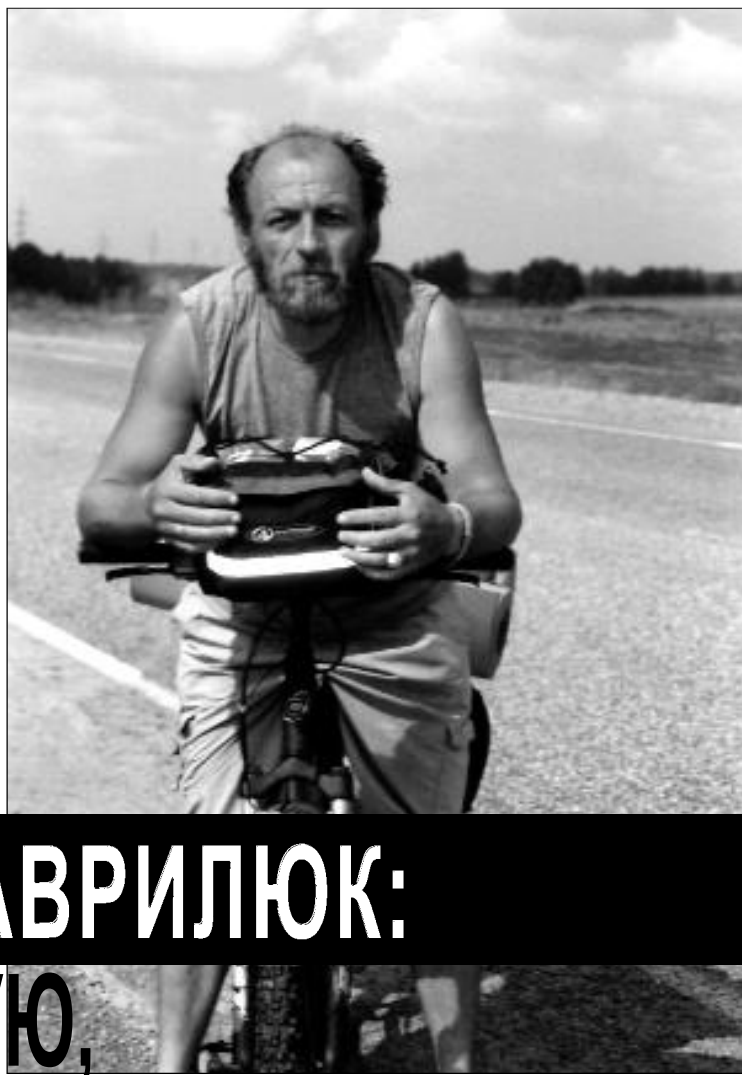
У нас є трохі насіння — може-

мо ділитися.

СИБІРСЬКІ КЕДРИ Й ДИВО-ВОДА

— У Вас у квартирі ростуть сибірські кедрі й інші недомашні дерева й рослини — причому, як Ви кажете, у п'ять—шість разів швидше, ніж у природних умовах...

— Кедр я привіз із Сибіру. Кілька днів носив насіння в руках, прогрівав — проросли за 2 дні. У природних умовах кедр дві зими має перебувати у землі, і то-

Віктор ГАВРИЛЮК: «Я НЕ ЛІКУЮ, А ПРОПОНУЮ СПОСІБ ЖИТТЯ»

ді проростає... Поливаю всю живність обробленою мною водою (під дією тих хвиль, які застосовую в реабілітаційних програмах). Якщо цю воду запустити в серійне виробництво, вона може замінити до 60 % усіх ліків, що продаються в аптеках. Вода може виводити солі, активізувати обмінні процеси, заживляти рани, лікувати виразки, дробити камінчики, навіть розсмоктувати деякі пухлини.

— Після цих слів у Вас почнуть просити цілющу воду...

— Відразу кажу, що потребу людей не задовольню. У домашніх умовах можу зробити лише 20—30 літрів такої води — для найближчих. Імуностимулюючих бальзамів роблю 4—5 літрів у рік, а в цьому році взагалі не займався через експедицію. Але якщо люди мене морально й матеріально підтримають, — будемо працювати. Сьогодні всі мої кошти йдуть на експедиції.

МЕДИЦИНА — ЦЕ НАДПРИБУТКИ

— Що необхідно, аби "розвернутися"?

— Передусім, треба викупити землю на Рівненщині, де можна вирощувати весь ареал рослин — від болотяних до степових і гірських. Але поки що півтори тисячі

доларів я не назбирав. Стосовно води, то я приватизував ділянку, де можна її розробляти, але необхідна технологічна лінія для масового виготовлення і розливу води, відповідні санітарні умови.

Взагалі, якщо дати людям знання про те, яку їжу і воду їм потрібно споживати, вони позбудуться багатьох хвороб. Про це потрібно говорити "Просвіті", в школах, університетах. Сьогодні ж медицина — це надприбутки, бізнес.

РОЗДІЛЬНЕ ХАРЧУВАННЯ

— Як ж знання потрібні людям передусім?

— Треба знати, скільки чого їсти і в якому поєднанні. Елементарний приклад роздільного харчування — картопля й м'ясо. Щоб засвоїтися, картоплі потрібне лужне середовище, а м'ясу — кислотне (соляна кислота). Якщо крохмаль вкинути в соляну кислоту, він перетворюється на токсин. Тому картоплю і м'ясо (їх часто поєднують навіть у лікарні) не можна їсти водночас. З іншого боку, людина має сама собі обирати рацію. Так, у деякого мед і молоко викликають алергію. Загалом для повноцінного функціонування організму потрібно 15 тисяч ферментів. Якщо їх бракує, — знижується імунний статус людини.

— Корисна їжа — це що?

— У нас часник і цибулю намагаються не їсти, бо вони погано пахнуть. У Франції ж часник їдять практично всі — вони просто ковтають молоденькі зубочки з лушпинням... А хто з нас п'є чай із шипшини? Вона ж скрізь. Зате кинулися пити цейлонський чорний, а з нього — жодної користі. Краще вже китайські зелені чаї вживати, особливо з жасмином. Урешті, скільки того жасмину в нас росте — їдьте, збирайте. А м'ята, обліпиха, терен? Можу консультувати, як збирати і зберігати трави. Адже в аптеках немає сенсу купувати. Поки їх назбирили, привезли на фабрику, невідомо скільки і де вони лежали... А трави мають збері-

гатися не більше одного року — до дозрівання нових трав. Природа — це природа. Краще трави зберігати в скляних банках, герметично закритих.

Для чаїв можна використовувати й насіння гарбуза, кавуна, динь, огірків (підсушити, підсмажити й запарити). До речі, воду краще вживати не кип'яченою — нагрівати до 90 °С (є нагрівачі, які фіксують таку температуру).

— Якщо говорити про шкідливу їжу...

— Дуже важливо, щоб кількість білків, жирів і вуглеводів, які вживаються щодня, не перевищувала норму. Це ті елементи, які можуть акумулюватися в організмі й викликати патологічні зміни. Упаковка кожного продукту, що продається у нас, містить дані, скільки тих чи інших елементів у ньому, — треба цим користатися. Якщо нормальний обмін речовин в організмі, — зайві вітаміни й мінерали вийдуть у вигляді шлаків. А от із білками, жирами й вуглеводами складніше. Коли людина ще молода, багато рухається, то вони легше розщеплюються. Пізніше їх усе більше акумулюється — менше виробляється в організмі м'язів. Кілька серйозних захворювань — і той же цукровий діабет.

Людина має знати, скільки їжі вона витрачає за добу, і споживати відповідну кількість калорій. Хоча б двічі на тиждень займатися спортом, піти в тренажерний зал чи поплавати. Або навіть піти на природу, погуляти — так званий "активний відпочинок".

Те, що ми робимо з дітьми-інвалідами, по суті, не можна назвати лікуванням. Це здоровий спосіб життя, це культура життя.

ЗЦІЛЕННЯ МУЗИКОЮ...

— Мене заінтригувала Ваша методика лікування музикою...

— Це суто психологічне явище. Хвилі, що йдуть із мого мозку, записуються як частоти паралельно з музикою.

— Як Ви вперше відкрили це явище?

— Випадково в 1994 році мене дуже дістала моя дружина. Я не люблю сваритися, тому просто мовчав. Вона: "Ну скажи щонебудь! Чого мовчиш?!" Тоді я вмикаю магнітофон і кажу: "Танцюй!" Дивлюся — вона справді танцює, хоча й кричить, щоб я вимкнув музику. Підходить, танцюючи, до магнітофона, але не може вимкнути його. Кажу: "Якщо пообіцяєш, що не будеш сваритися, — тебе відпустить". Кілька разів вона зі злістю говорила "не буду!", але танцювала доти, доки правдиво і спокійно не пообіцяла цього.

Зрозумів, що музика плюс мої слова і вольове зусилля можуть впливати на інших. Почав досліджувати, експериментувати, потім записав ці частоти на диск (у Бельгії). Якщо навіть цей диск не ввімкнути, а просто взяти в руку, — людина починає рухатися, розробляється хребет, суглоби. Врешті, від цього стала на ноги Олена Климчук, яка без корсета просто падала. Цього року вона виступатиме на фестивалі "Тарас Бульба" в Дубно... Сам вибираю мелодії і накладаю на них продуктовані мною хвилі. На жаль, я не можу пояснити природи і всіх характеристик цих хвиль. Могли б допомогти наші вчені, але це їх поки що не цікавить.

• Спілкувався
Олександр СОЛОНЕЦЬ

P.S. Якщо читачі зацікавляться оздоровлюючими методиками пана Гаврилюка, — періодично можемо публікувати відповіді Віктора Михайловича на конкретні запитання, а також його рекомендації щодо збору, зберігання і вживання цілющих рослин...

Красноярськ. Такий вигляд має звичайна російська хата

Нагадаємо, що Віктор Гаврилюк народився в поселенні Некікан Сусуманського району Магаданської області — в “таборі смерті”, — коли його батьки потрапили під масові виселення українців із “бандерівської” Західної України. Екстрем народження й дитячих років (небагато дітей вижило) відкрив у ньому надзвичайні здібності. Сьогодні Віктор Гаврилюк розробляє різні методи активізації імунної системи й самозцілювальних можливостей мозку в тих, кого вже практично “списала” офіційна медицина. Ольга Смирнова, Олена Климчук і Світлана Савицька — одні з реабілітованих Гаврилюком дітей-інвалідів, що досягли неймовірних успіхів у гімнастиці, плаванні, танцях та акробатиці...

У “СП” за лютий 2004 року з'явилася перша публікація про Віктора Гаврилюка з анонсом його трансконтинентальної подорожі в Магадан і проханням відгукнутися до тих, у кого родичі чи близькі пройшли через депортацію на Північний Схід СРСР, — аби пом'янути їх, відвідавши місця заслання й загибелі. І ми там одержали десятки читачьких листів-відгуків, але не з відомостями про репресованих і висланих українців, а з проханнями до пана Гаврилюка різного віку людей залишити ту чи іншу недугу. Розуміємо цю надію багатьох на чудо зцілення, хоча й не рекомендуємо жодного з когорти сучасних цілителів, екстрасенсів, гадалок, відунів, контактерів із космосом, ворожок і ясновидців. З іншого боку, пан Гаврилюк вирізняється з-поміж усіляких “самородків” оригінальністю (статус академіка Міжнародної академії оригінальних ідей не випадковий), бажанням реабілітувати тяжкохворих дітей, використанням як традиційних і зрозумілих методик (здорове харчування плюс цілющі чаї та настоянки), так і суб'єктивних. Зважаючи на побажання читачів, розмову з Віктором Михайловичем продовжуємо. Цього разу — про велоекспедицію, що йшла в Магадан, а прийшла в Красноярськ. Про музику, яку — стверджує Гаврилюк — записано з електромагнітними хвилями його мозку, що примушують практично нерухому людину танцювати й виконувати акробатичні вправи...

ДЕРЖАВА, ГРОШІ І ІНВАЛІДИ

— Чому ж, пане Вікторе, здолавши 5,5 тисяч кілометрів, Ви не дійшли до Магадана, а згорнули експедицію — практично на місяць раніше?

— Як не дивно, це не пов'язано з надзвичайною пригодою чи станом учасників експедиції. І хоча подорож мала багато екстремальних ситуацій, — од Києва до Красноярська всі залишалися здоровими. 12 червня ми прийняли рішення повернутися в Україну з банальної причини — через відсутність грошей.

У 2003 році ми уклали угоду про співпрацю з “Родинним домом” (при Головному управлінні в справах сім'ї та молоді столичної держадміністрації). За спільними програмами “Не втрачайте надії” і “Національно-патріотичне виховання молоді Києва” ми мали отримати на експедицію 80 тисяч гривень. У 2004 році Мирослава Ковальчук, що очолює “Родинний дім”, самоусунулася від реалізації цих проектів, звільнивши багатьох фахівців (психологів, спортсменів), які могли нам допомогти. Те, що в експедиції взяли участь тільки двоє дітей, — наслідок того, що “Родинний дім” не підготував (і не профінансував), як належало, участь іще п'ятьох дітей-інвалідів

із Києва. Попри те, що за тиждень до нашого старту на рахунок “Родинного дому” надійшло 12 тисяч гривень для експедиції, — ми їх так і не побачили. Уже в подорожі через скруту ми не раз просили переслати нам необхідні кошти і врешті повернули назад. Оскільки жоден благодійний фонд чи державний орган, як і жодна політична сила, нас не підтримував (тільки Євген Жовтяк і Володимир Дейнега допомогли придбати велосипеди й спорядження), ми фактично почували себе “бомжами”. А Луганський обласний спорткомітет мотивував відмову посприяти нам тим, що “велоспорт для інвалідів не культивується в Україні”. Виходить, що ми — єдині, хто цим займається, до того ж — в екстремальному прояві.

У “ЗОЛОТІЙ ГОРІ” — ТІЛА РЕПРЕСОВАНИХ

— Як вас зустріли в Росії?

— На диво, дуже добре, — починаючи з Белгорода. Навіть міська влада позитивно поставилася до нашої експедиції. Мали доступ до архівів про репресованих українців, нас возили й на місця масо-

металургійного комбінату. У наші часи туди звозили сміття, заливали шахти кислотами, побудували котеджі.... З вересня цього року ми виходимо на тісний зв'язок із українцями, які живуть там, і вони надаватимуть нам усі матеріали про загиблих. Натомість в Україні, на жаль, ми не отримали жодної інформації про репресованих — так, ніби ніхто, окрім мене й моїх батьків, не пройшов через сталінські табори. Можливо, хоч до наступного року (плануємо таки дійти до Магадана) відгукнуться українці, яким є кого пом'янути.

ГОРДІ “ХОХЛИ”, П'ЯНІ “КАЦАПИ” І МИЛО-СЕРДНІ... “КРУТІ”

— Російські міста й глибинки відрізняються від наших?

— У містах матеріально ми відстаємо, але російська глибинка, переважно, просто жаклива. Не маємо такого бандитизму — хіба що Луганська, Донецька і Харківська області... Прості люди до нас лояльно ставилися й навіть допомагали — хто два-три яйця принесе, хто ще щось. Начальники у глухих місцях навпаки намагалися

Віктор ГАВРИЛЮК: «Я НЕ ЛІКУЮ,

Командор екстремальних експедицій і керівник програми реабілітації дітей-інвалідів Віктор ГАВРИЛЮК цього року нарешті привернув увагу вітчизняних ЗМІ до чергової, щорічної (вже четвертої), і щоразу унікальної велоекспедиції.

Цього разу, крім Віктора Михайловича, учасниками трансконтинентального туру були лише два хлопці: 12-річний Євген Біляков із Прилук пережив до реабілітації три клінічні смерті, дві складні операції і повний параліч правого боку; 16-річний Денис Осипов із Москви — інвалід дитинства (кіфосколіоз IV ступеня).

вих розстрілів. Ми зібрали чимало матеріалів про репресованих, розстріляних (1,5 мільйона осіб), є карти ГУЛАГу, відомості про тих, хто служив у НКВД. Були вражені фактами, що відкрилися нам у Челябінську. Там є “золота гора”, куди звозили воїнів УПА, без суду й слідства розстрілювали, скидали (навіть живих) у шахти. Розстрілювали й скидали в шахти мобілізованих казахів і узбеків, які не знали російської мови. Розстрілювали поволзьких і казахських німців, привезених на будівництво

принизити. Каже: “Ти хохол?” — “Хохол”. “Точно — хохол?” — “Точно”. “І ти прізнайошся?” Тоді я запитував: “То ви — кацапи?...” На тому й закінчувалося. Звичайним людям у глибинці однаково, хто ти. Бідують, як і в нас: ні пенсії, ні зарплати. Їдять хліб, картоплю, капусту — так і живуть. Але пиячать страшно, пропивають усе на світі. Молодь завжди сидить біля кабаків, старі — під плотами біля воріт, побиті хитаються, заглядають, що хто несе.

Нас неодноразово попереджали про бандитизм, тому ночу-

для нас — відсутність питної води, вони нам її підвозили.

— Наскільки безпечно на російських дорогах?

— Досить висока культура водіїв. Якщо їдеш по наших трасах, — намагаються тебе зіпхнути. Там навіть у горах чи степу часто водії зупинялися, пропонуючи якусь допомогу. З іншого боку, дороги складні, розбиті. Найскладніше в степу, коли між поселеннями буває 200—300 кілометрів (наприклад, од Воронежа до Саратова, від Самари до Уфи). Пройхавши Урал, ми потрапили в Середню Азію — просто були вражені чудовим станом доріг. Нам би такі. За добу проходили по 250 кілометрів. Для порівняння — від Воронежа до Саратова ми інколи проходили лише 20 кілометрів за добу...

— На кордонах проблем не виникало?

— Як ми приїхали до кордону з Казахстаном, то виявилось, що наш Президент ініціював договір про візовий режим із Казахстаном. Євгена Білякова не хотіли пропускати, бо не мав закордонного паспорта. Врешті прикордонники виявилися людьми достойними: упродовж трьох годин таки зв'язалися зі своїм президентом, який дозволив нам перетнути кордон. Потім вони накрили нам стіл, і ми розповідали про враження від експедиції...

— Яке ж залишилося загальне враження від Росії?

— Говорячи про Росію, варто згадати, що влада великих міст нас гарно зустрічала. У Белгороді, Воронежі, Уфі, Челябінську, Омську нас поселяли в гарних готелях, влаштовували зустрічі з пресою, з громадськістю. Вони зацікавилися нашими реабілітаційними програмами, просили приїхати на тривалий час, аби використати наші методики й досвід роботи з дітьми-інвалідами. Ми бачили в цих містах спортивні бази для всіх мешканців і для інвалідів. Скажу відверто — нашій республікан-

Продовження на с. 12

РЕФЛЕКСІЇ

КОМУ ПОТУЖНОСТІ?

Було це влітку 2001 року, здається, першої половини. Одев'ятій ранку... Тоді ще "полюбляли" доводити населенню свої думки через такі собі душтрепетні розмови про актуальні проблеми сьогодення. На той раз бесідували з "фахівцями" про енергетику.

Кореспондент радіо "Ера" і "фахівці" обговорювали проблему, яка виникла у зв'язку із зупинкою Чорнобильської станції. Передача була короткою, хвилин 10—15. Усе в тезах. Добре запам'ятовується. І я, дозволю, викладу по пам'яті, тезами:

- Зупинили Чорнобильську...
- З'явився "дефіцит" у потужностях (Чому "дефіцит" у лапках, буде зрозуміло з подальшого).
- Треба компенсувати.
- Треба добудувати вищезазначені станції.

— Але в Україні немає дефіциту електроенергії, немає і дефіциту потужності. Є тільки дефіцит оплати спожитої електроенергії.

— Цю зайву електроенергію, яка буде вироблятися новими ядерними блоками, можна буде продавати, наприклад, Туреччині... Попит є.

— Хлопці, — порадувався я їхньому розумові, — це ж конгеніально! По-перше, можна отримати в руки гроші (а мова тоді йшла про півтора мільярда доларів від світових кредиторів). По-друге, продавати ж можна. По-третє, радіоактивний бруд — нам, а прибуток у доларах — вам. І головне — четверте. Станції-то російські. Грошки-то майже цілком підуть у Росію. А потім — ядерне паливо, відходи, плутоній... Нова прив'язка ще на двадцять, а то й більше років... Чому б не допомогти "матушке Расеї"? Гарний, пречудовий бізнес-план!

Уже й спрацювало. Бідкаються тільки, що Захід погано допомагає. Але ж пан Шредер тоді в Берліні по закритті станції ясно відповів: ви там у себе визначтеся, що ви замість Чорнобиля будете будувати, тоді ми й будемо допомагати...

Ну от ми і визначилися! Куди там вам із вашими новими технологіями. У нас "общая історія (с географією)"...

Та й узагалі — гідроелектростанції треба будувати! Це ж скільки грошків можна в землю закопати... На що нам ті козацькі пам'ятки?... Мається на увазі Ташлицька ГЕС.

А між іншим, у двері вже не стукає, а грюкає паливно-комірчана (fuel cell) технологія виробництва електричної та теплової енергії. Її екологічно безпечно, й економічно. Електричні джерела на її основі не забруднюють повітря, маленькі, тихі. І головне, — потребують утричі менше того клятого газу. А в автомобілях і ще менше — в чотири рази.

Проте хто ж із цим може погодитися! Кому із серйозних людей це потрібно?

Ну що нам із того, що в Україні ще в 50-х роках минулого сторіччя були вже готові серйозні паливно-комірчані генератори, які конкурували з американськими. "Гулящая девка імперіалізма" вона і є "гулящая девка". Як так піде далі, то ви ще з нас і про Чорнобиль питати почнете...

Грошей немає... Чорнобиль компенсувати треба!

- **Олександр ВАСИЛЬЄВ**, професор, доктор технічних наук

КРИНИЦЯ ПОКОЛІНЬ

Українська душа розривається між своїми праслов'янськими коренями та понад тисячу років сповідуваним офіційно та напівофіційно християнством, корені якого знаходяться на Близькому Сході, чи ба, навіть не в Древній Палестині, а в Древньому Єгипті. Чи треба перейматися цим протиріччям досити серйозно на початку третього тисячоліття від Різдва Христового і 27-го тисячоліття, за даними деяких славистів, слов'янського літочислення, а значить — і українського? На думку автора, більш ніж треба. Дуалізм, тобто роздвоєність української душі, створюють нам усім і кожному, зокрема, хистку основу для існування в цьому світі. У світі, де на карту ставиться не лише існування окремого індивіда, окремого народу, а навіть і всього людства. Хрещення Русі, Русі-України, стало, на думку адептів християн-

ства, цементуючою основою Київської Русі, послужило подальшому культурному процвітанню цієї держави. Але, на думку прихильників нерозривної тяглості історії народу, нав'язування силою чужої релігії не тільки викликало страшенний опір усіх верств тодішнього населення, але на віки й тисячоліття заклало внутрішню боротьбу існуючих архетипів на рівні підсвідомості, тобто роз'їдання зсередини не лише душі кожного українця, але й душі всього українського народу. І він, цей народ, який перестав пізнавати сам себе, вже не міг адекватно відповідати на виклики реального світу. Бо відповідь була направлена не точно в ціль. Чи не так відбулось і з нами? Я вже не кажу про те, що багато хто з українців вважає, що всі наші біди є розплата за зраду своїх рідних богів, і навіть Чорнобиль — планетарна бі-

невже цього хоче від нас світ? Може, то ми запобігливо прагнемо постелитись, аби бути гарантовано прийнятими хоча б до Європи? Сам навчався в класичному університеті й здогадуюся, чим приваблює іноземців перспектива навчання в Україні. У нас дуже висока якість класичної університетської освіти, й головне — її універсальність. Наші фахівці роблять відкриття водночас у багатьох галузях чи на межі, а це — перспек-

тива науки. Наша освіта дешево коштує для іноземців. Окрім того, освіта за кордоном дає їм можливість опанувати мову, культуру, традиції і секрет національного феномену. Знаючи, який неприхований інтерес для глобалізації ділового світу становить Україна з її величезними ринками і ресурсами, логічно було б чекати від світу будь-яких передумов освітньої співпраці — тільки не заміни мови навчання на російську чи англійську. Здобуття освіти українською

да — це реалізація тисячолітнього прокляття волхвів, яких князь Володимир розпинав на дубах у прип'ятських пушах. У сучасному світі ця роздвоєність кидає багатьох українців у лоно релігійних громад рідновірців — це в кращому випадку, а також у лави різноманітних і багаточисельних тоталітарних, сатанистських сект, які під виглядом ведизму, езотеричних (таємних) знань займаються прозелітизмом, ламають особисту волю індивіда, зомбуючи його на різний кшталт, проповідують людиноне-нависниство і часто-густо розробляють апокаліптичні сценарії найближчого майбутнього (згадаймо секту "Аум Сейнрікьо").

То чи є відповідь на запитання — де українському народові відшукати цілісність своєї душі й не втратити здобутків 27-тисячолітньої своєї автентичної історії та

мовою в престижному університеті мало б вважатися вигідним, із погляду іноземця. Однак існуючий підхід може свідчити лише про одне: нас мають за територію впливу власного глобалізованого капіталу, достатньо потужного, щоб дозволити собі найвищу вигоду, — аби колонія інформаційно підлаштовувалася під сильного. Навіщо витрачати гроші на вивчення української мови студентами, а відтак фахівцями бізнесу та дип-

ломатами? Хай українці вивчають російську й англійську, щоб світ прийняв їх! А решта світу може задарма черпати з криниці українського інтелекту без проблем, не підозрюючи про існування самих українців. І, на жаль, ми готові цьому всіляко сприяти задарма, погоджуючись на інформаційну капітуляцію апіорі. Ми не сміємо повірити, що варті уваги світу й без прогинання і вистеляння під колеса прогресу. Чи думаємо по-хотляцьки обдурити світ: чужо-

ПОЛЕМІКА

набутків тисячолітньої християнської традиції?

Потреба таких досліджень визріла давно. Передісторія мала, по суті, безсистемний або примітивно-міфологічний характер. Елементи язичництва в більшості своїй вистояли проти натиску християнства й утворили ніби другий шар релігійної свідомості, який доповнює перший і складає з ним, на думку багатьох релігієзнавців, нерозривну єдність. Тобто — тонкий шар православ'я приховує під собою трансформоване язичництво. Але автор вважає, що такої нерозривної єдності не відбулося, і в цьому наша слабкість.

Автор запрошує до дискусії та пошуку відповіді на питання: чи є взагалі можливість подолати дуалізм, роздвоєність душі української і на яких напрямках шукати її, нашу цілісність?

- **Катерина МИКИТЕНКО**

ТОЧКА ЗОРУ

мовно пропонуючи себе зі знижкою, проте залишаючись високої думки про себе? А може, не треба нам метушитись у стилі дешевих бархальщиків від освіти? Світ не зможе обійтися без нас, як і ми — без нього. Якщо ми чогось варті, знайдуться бажані здобути нашу освіту нашою мовою, вирізняючи нас між "раша". Та щоб вивідати наші інтелектуальні секрети й перебрати наукову школу, світ вивчить нашу мову, хоч вона була б складнішою від китайської! Невже професори університету не відають, що навчання й наука українською є засобом безпеки нашого інформаційного простору? Саме інформаційна безпека, побудована на збереженні мовної ідентичності, визначатиме в XXI столітті умови економічного процвітання та виживання нації. До речі, Конституція і Закон про мови не передбачають зміни мови навчання на угоду іноземцям. Певен, що дехто скаже, ніби все у нас гаразд, і міністр освіти годед усе пояснити так, що всі повірять. Але мені, як і багатьом українцям, не потрібні пояснення, чому так красиво зросійщується українська система освіти. Нас не втішає перспектива чорноробів чи інтелектуальних поденників по чужих краях. Для кожного народу його мова є світовою, і він прагне, щоб її розумів світ, спокушаючи його власними таємницями й дивуючи національним феноменом. Інакше українців просто не знатимуть, для них ми будемо — "раша південний". А ми — здатні сперечатися зі світом? Маємо еліту, здатну робити це розумно й щиро?

- **Володимир ФЕРЕНЦ**, м. Івано-Франківськ

ВАРІАНТИ

цьому сприяє сам "гарант".

У цю критичну пору не можна гаяти часу! Маємо позитивний приклад прибалтійських держав, Грузії. То, може, і в Україні, за прикладом Грузії, пройде очисна хвиля революції "червоних троянд" чи "червоної калини"? Пани Кучма та Янукович хай відбудуть на підмосковну дачу, відпочивати разом зі ще одним васалом імперії Абашидзе. Хай оживе в нас на-решті самоповага та козацька звитяга. Чим ми гірші за грузинів?

- **Максим РЯБОКІНЬ**, м. Запоріжжя

По Українському Радіо передавали інтерв'ю з представником Київського національного університету паном Третяком. Було зрозуміло — ця людина визначає політику навчального процесу. Говорили про можливості співпраці з університетами світу і підписання угоди про участь у системі обміну студентами. Йшлося про дуже корисні для української молоді та молоді держави речі. Для цього університет повинен забезпечити високий рівень навчання, і професор запевнив, що є можливість навчатися світовими мовами, зокрема російською та англійською. І тут підключився радіослухач, запитавши, чому не говориться про навчання українською. "Вибачте, — сказав пан Третяк, — українська не належить до переліку світових мов, тому не годиться для навчання іноземців, їх такі умови не будуть приваблювати".

Здається, що умова викладання світовими мовами становила головний принцип освітньої співпраці. Принаймні так видалося сторонньому слухачеві. Якщо це правда, то в такий спосіб можна з благими намірами остаточно покласти хрест на високоякісній академічній освіті українською мовою. Не будуть же спеціально для іноземців створювати окремі групи з навчанням світовою російською — для зручності й заради прогресу все навчання неминуче стане російськомовним. Уже зараз практикується навчання мовою на вибір викладача — звичайно, російською. То українських дітей система освіти зросійщує з поваги до "старшого брата", а тепер буде ще й із благородною метою — входження у світову систему університетської освіти! Слухаючи безапеляційні пояснення прогресивності переходу на "світові мови", зловив себе на думці:

РЕВОЛЮЦІЯ ЧЕРВОНОЇ КАЛИНИ

Згадаймо не таке й давнє: масове побиття людей під час поховання патріарха Володимира в 1994 році. Тоді "правоохоронці" знущались над людьми, над священнослужителями і над спочилим Патріархом. Такого ніде в цивільному світі не було! Але ні виконавці, ні організатори того ганебного злочину не були покарані, бо правопорядок та правосуддя в Україні є особливими, кучмівськими. Сумнозвісним на увесь світ є також "касетний скандал", а "багатовекторність" гаранта вже увійшла в численні політичні анек-

доти: від реверансів у бік Заходу і НАТО, у щирість яких повірять хіба дитина, до принизливих поклонів у бік "старшого брата", вручення вищої нагороди Україні — ордена Ярослава Мудрого — закланому її ворогові Юрію Лужкову, самоуправство якого в Криму, його зазіхання на інші українські землі та невизнання незалежності України загальновідомі.

Тепер кучмівщина ЄПнула Україну в обійми "старшого брата", надія на покращення добробуту населення стає все більш примарною, а загроза втрати не-

залежності держави все збільшується. Крім того, "гарант" майже повністю віддав сусідній державі інформаційний та церковно-духовний простір України, що придушує національну та державницьку свідомість українців, полегшує російську інформаційну експансію в Україну. Так що інформаційному спецназу Росії, державній структурі, яку там уже зовсім відкрито рекламують (напр.: І. Н. Панарин "Информационная война и Третий Рим". — М., 2003), воювати на українському напрямку зовсім не трудно, бо

НОТАТКИ З ПРИВОДУ

“Читацьке віче” вкотре збирає прихильників “Слова Просвіти”. Різні думки, різні погляди. Проте об’єднує всіх одне наболіле: дочки?... І довго говорене й переписане: як вирішити мовне питання?... Отож, — доки терпіти і як вирішувати? Хтось пропонує чекати зміни влади (А що, коли вона не зміниться?). Хтось риторично закликає змінювати ситуацію. Я ж особисто вважаю, що слід діяти. Як? Згадаймо колишні часи. Як у нас організовували колективні листи на радіо, телебачення, в різні установи. Чому б освітянам (і просвітянам також) не запропонувати вчителям, учням, батькам написати численні звернення-протести в різні “точки”, так би мовити, правлячих кіл, на радіо, телебачення... Мільйони листів “засипали” б кабінети чиновників, і це було б першим кроком опору, зворотного зв’язку-протесту проти діючого стану речей.

Так, можливо, такий протест і не спрацював би. Але тут мені згадується розповідь американського проповідника й автора книг, психолога Піла. Він вважає, що все, що робиться з вірою, буде вислухано.

Зокрема у своїй праці “Рятівний круг” вищеназваний автор наводить приклад, як одна футбольна команда через низьку самооцінку постійно програвала супернику. І ось в один прекрасний момент тренер зрозумів, що слід робити. Він запросив священика, котрий перед черговою грою поблагословив... м’ячі. У команди піднявся дух, і всі футболісти грали з такою вірою, з такою самовіддачею, що врешті-решт перемогли!

ЦІНА СЛОВА

Ще до війни в Галичині стараннями “Просвіти” і Церкви лихослів’я було дуже рідкісним явищем, і це при тому, що в селах людей із вищою та середньою освітою були одиниці, а більшість закінчила 3-4 класи народної школи. Проте в зимовий час селяни відвідували вечорами “Просвіту”, де вчитель і священик навчали їх поваги до жінок, до старших людей, до своєї мови й культури. Та ще кілька десятиліть, поки в Галичині жили люди, виховані “Просвітою”, вони були для нас взірцем поведінки в селі. У присутності жінок чоловіки соромилися лихословити. Сьогодні ж багато представниць прекрасної статі вправляються в цьому не гірше за чоловіків. Матірщина увійшла в лексикон навіть школярів молодших класів, не кажучи про студентів. Мені кілька разів доводилося в потягах їхати з групою українських вояків — офіцер окриком говорив із підлеглими суржиком: що слово — то матірщина. Між собою вояки говорили не краще. Я пояснюю що ситуацію великим припливом у Галичину російськомовних військових, а також приїздом різного роду спеціалістів із Росії, які були керівниками всіх підрозділів, і поволі навчили нашу молодь лихослів’я, яке в атеїстичній державі мало підґрунтя.

І як тільки не називали нас ці зайди! І бандерами, і бандитами, націоналістами, хохлами, ісусяками. Мені один російськомовний керівник приватної структури сказав: “В Украине можна жить, только не дают нам это делать хохлы-националисты”. У нього працюють 90 % українців, яким він оплачує мінімум, не дає оплати лікарняних і не дозволяє святкувати національних свят. Його діти навчаються за кордоном. Син мого знайомого пішов до нього працю-

ВОЗЛЮБИМО СЕБЕ — І НАС ЛЮБИТИМУТЬ

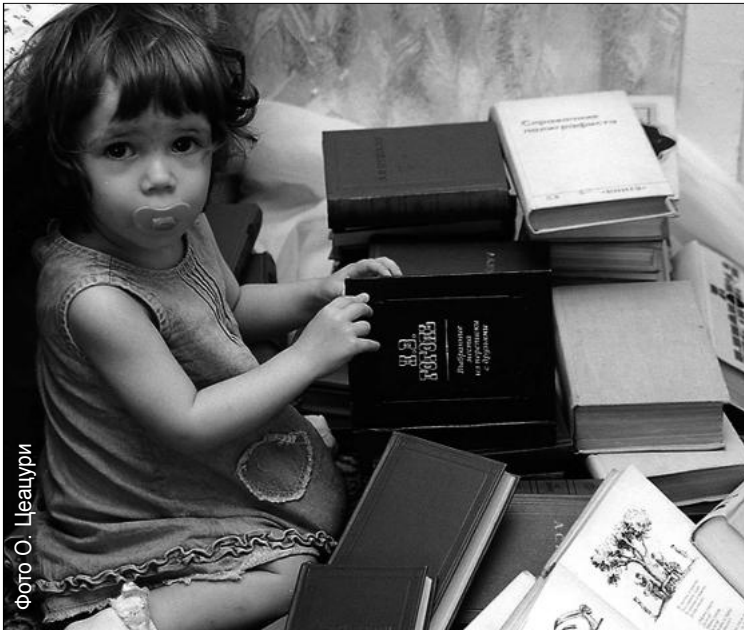

Фото О. Цезури

На жаль, у нас немає віри у свою силу духу. Дарма Прикарпаття називають благополучним у мовному питанні. Тут воліють вважати, що українську знають і так, отож поглиблено вчать англійську, німецьку та французьку... Батьки платять за дітей шалені гроші, аби лише їхні діти вільно володіли іноземною мовою, — зате українську можна знати абияк. В одній із сільських шкіл молода вчителька скаржилася, що на вивчення роману Олеса Гончара “Собор” виділено лише 3 (три) години, але її ніхто не підтримав: мовляв, діти й так перевантажені. Стосовно поезії, то в сільських школах, як і в міських, мало справжніх поцінову-

вачів справжнього поетичного слова — тут і публіцистичну абияк заримовану графоманію вважають Поезією, на жаль.

Мова — це великий дар Божий. І коли нехтувати ним, — кари не минути. Біда в тім, що ми досі ділимося на Правобережну й Лівобережну Україну і чомусь дуже боїмося, аби часом до влади не прийшов хтось із західняків (Я маю на увазі східні регіони держави). Якщо річ не в тім, то чому й нині нас, жителів Прикарпаття, за Дніпром уперто називають “бандерівцями”? Що ж, і в нас люди зневірені. По Чехіях та Польщах, по Італії та Іспанії заробляють дітям на “майбутнє”. А яке ж воно,

майбутнє, без мови? Квартири, меблі, комфорт, авто... А книг варітисних у селах мало. Біблію, кажуть, у нас мають усі. Та чи живуть за її законами?..

Ні, не можна чекати на “манну небесну”. Слід розуміти, що нас полюблять у світі тільки тоді, коли ми полюбимо себе самі. Але ми вперто не любимо, ба, навіть соромимося свого “я”, своєї ментальності, свого “коду”. Чому так? Нам би всім запалу та впертості Руслани! І тоді... Що тоді? А запитаймо хоча б у китайців. Минулої осені вони закінчили зйомки художнього фільму на Прикарпатті. Об’їздивши майже 30 країн, китайські режисери та актори ніде в світі (навіть у Швейцарії!) не знайшли для зйомок незайманої природи! І лише в Косівському районі Івано-Франківщини в густих лісах заповідника нарешті розпочали зйомки... Краса Карпат, дика незаймана природа їх просто зачарувала!). Численна група акторів із Китаю та Києва не могла намілюватися нашим краєм, не налякав їх навіть сніг у жовтні й деякі погодні незручності. То лише ми постійно на когось і на щось нарікаємо. І — залишаємося байдужими. Звісно, що до самих себе. Бо після відвідин китайців, кажуть, в Івано-Франківську розкупили всі посібники з вивчення... китайської мови.

Промовистий факт! Що ж, таки правду кажуть: ми себе не скоро полюбимо. Чи все-таки щось невдовзі зміниться?

● **Надія ДИЧКА**, член НСПУ, м. Долина Івано-Франківської обл.

томатично, приликає цих бісів на себе, своїх дітей і свій рід.

З лайливими словами пов’язане ще одне цікаве спостереження. У країнах, де в національних мовах відсутня лайка, що вказує на дотородний орган, набагато рідше виявляють хворобу Дауна і ДЦП. Цікаво також, що у тварин немає багатьох захворювань тільки тому, що вони не вміють розмовляти і, тим більше, лихословити. Матюк вживається з метою виразити відверте зло, яке містить гнів та опоганення. Він виконує своє призначення, знищуючи розум і здоров’я як тих, хто лихословить, так і тих, хто це слухає. Від лихослів’я псується пам’ять людини. А звідси — склероз, загальна атрофія, сер-

тах, де в липні—серпні пройдуть християнське навчання понад 12 тисяч учнів. Ще кілька тисяч учнів відпочиватимуть і навчатимуться літом у десятках монастирів. Причому щорічно кілька тисяч дітей приїжджають, за сприяння УГКЦ та Православної церкви КП, зі сходу України. Івано-Франківське товариство “Просвіта” майже 15 років (від свого відродження) пропагує захист української мови, як державної, від суржику, лихослів’я, матірщини.

У цьому нам допомагає Національний університет ім. Василя Стефаника. Член правління обласної “Просвіти”, професор, декан філологічного факультету п. Микола Лисюк на початку 90-х років ХХ ст. уклав довідник українських технічних термінів, якими користуються комерційні структури, а недавно видав книжку “Доля моєї мови”. На мовну тему пан Микола має десятки публікацій, які передає і фільфакам сходу України. Професор медакадемії, член правління “Просвіти” Степан Геник видав кілька книжок на захист українського слова. Його книжка “150 великих українців” безплатно передана в районні та міські “Просвіти”, бібліотеки навчальних закладів. Історик-краєзнавець Петро Арсенич має десятки друкованих видань, ним зібраний величезний архів. Ці вчені провели десятки заходів разом із нашою “Просвітою”. Розроблено план захисту рідної мови для силовиків. Допомагає нам “Молода Просвіта”, яка все більше заявляє про себе. Але без широкої державної програми захист української мови від русизмів, суржику, лихослів’я ми будемо дуже повільно рухатись уперед, бо інформаційний простір України поки що чужомовний.

● **Степан БОЙКО**, член “Просвіти”, м. Івано-Франківськ

РЕФЛЕКСІЇ

Є ТАКА РОСЛИНА — МАТИ-Й-МАЧУХА

Її листя з одного боку м’яке, з другого шорстке. Вона мені згадується, коли слухаю, як “уса королівська рать” величає нашого Президента, його “епоху”, яка принесла нам: 1) стабільну гривню; 2) економічне зростання; 3) мир і злагоду. Таким видається наше життя, коли дивитися згори. А я розкажу, як ми бачимо ситуацію знизу.

1) Добре, що в нас є гривня. Погано, що цих самих гривень у нас занадто мало, та й ті, що маємо, важать усе менше. 2) Те, що влада називає “нечуваним зростанням економіки”, для нас означає розорення села, мізерні зарплати й пенсії, тисячі безпритульних дітей, жалюгідний стан медицини та освіти і т. д. 3) Міжетнічного миру досягнуто ціною національної зради. Держава нічого не робить для утвердження прав титульної нації, навіть словосполучення “національне відродження” вийшло з ужитку. Українська культура нищиться, українське книговидавництво руйнується, в тому числі зусиллями Президента. Цей перелік можна продовжувати до безкінечності, та якщо сказати коротко, йде нищення нашої нації.

У цьому процесі велику роль відіграє “українська” ПЦМП. А держава спокійно спостерігає, як московські попи зомбують народ, вбиваючи в голови віруючих ідею слов’янської єдності, братерства тощо. Вони, як миші, підточують нашу державу, але чомусь їх не притягають до відповідальності за антидержавну діяльність.

До справи “воссоздания Руси в прежних параметрах” (цитата з виступу одеського митрополита Агафангела) залучено й московських митців, які, з одного боку, зображують українців якимись придурками, щоб зганьбити саме слово “українець”, а з другого, твердять, що ми — один народ. Ні, пане Задорнов, ми зовсім різні. Про ваших предків ще на Переяславській раді Іван Богун сказав: “У них людей продають на базарі, як у нас скотину”. Наші предки створили найпершу Конституцію, а ваші — найжорстокішу деспотію.

У розмові з Піховшеком (канал “1+1”) наш Президент у черговий раз плюнув у вічі своєму народові. Мовляв, якщо вони ремствують, маючи аж 8 доларів на тиждень, то це тільки через свій паскудний характер, “менталітет”, як він висловився. А от ті, що при владі, своїм життям задоволені. С. Гавриш кращого президента й не бажає, — куди вже кращого!

Ведучий передачі особливо підкреслював, що Кучма обраний двічі. Ой, не смішив би людей! В Одесі виборцям давали по 20 грн., щоб вони голосували за Кучму. Скільки в інших регіонах, — не знаю. Наші, голосуючи, згадували радянський фільм, у якому героїня Н. Мордюкової радить обрати того самого голову колгоспу, бо він уже всього накрив.

Серед своїх “досягнень” Л. Д. забув сказати про свою боротьбу з організованою злочинністю, — як успіхи в цій справі здобули Українці славу однієї з найкорумпованіших країн.

● **Галина САГАТЮК**, м. Іллічівськ Одеської обл.

ЗА ЧИСТОТУ МОВИ

бірної лайки хромосоми просто рвуться. Матюк володіє здатністю блокування творчих процесів в організмі людини, завдаючи здоров’ю непоправного лиха. Лихослів’я має чітко виражену культурну функцію в слов’янському язичництві. Воно широко представлене в обрядах і носить ритуальний, явно виражений антихристиянський характер. У давньоруських літописах матюк розглядається як риса бісівської поведінки. Матірщина — це, фактично, язичницьке заклинання. У давніх слов’ян вона виконувала функцію прокляття. Одна із лайок слов’янського походження так і перекладається — “проклинаю”. Інша в давньоруській мові означала волхва, а також його дії, пов’язані з викликанням духів предків. Тобто, саме цим вигуком у язичницьких ритуалах викликали душі померлих. Решта лайливих слів — це імена язичницьких богів, тобто бісів. **Людина, що промовляє ці слова ав-**

цева недостатність та інші хвороби. Те, про що говорять уста, залежить від стану серця. “Бо чим серце наповнене, те говорять уста” (Мт. 12:34). “Що ж виходить із уст, те походить із серця, — воно опоганює людину” (Мт. 15:18).

Коли Бог створив людину, він дав їй дар слова, тим самим відрізнивши її від тварин. І всім нам треба пам’ятати, що “за кожне слово пусте, яке скажуть люди, **дадуть вони відповідь Судного дня!** Бо зі слів своїх будеш виправданий, і зі слів своїх будеш засуджений” (Мт. 12:36—37). Тішить нас те, що, незважаючи на великий спротив російськомовних і малосвідомих громадян на території Галичини, в школи введено “Основи християнської моралі”, в університетах і всіх навчальних закладах катехитами УГКЦ читається релігійзнавство. Скажімо, в Івано-Франківській області працює 40 недільних шкіл УГКЦ, які мають методичну базу, свої табори в Карпа-

КЕРАМІКА

— Лель, він такий, бачите, не-серйозний, веселий, задержува-тий, — розповідає про свої робо-ти Микола Федорович, — а По-лель — той поважний, зібраний, надійний. А це ось Сварог. Північні русичі колись навіть називали се-бе сварожатами. Він подарував людям ковадло і кинув на землю іскру, звідтоді походить поняття іскра Божя.

Багатьох богів слов'янської мі-фології, хатніх духів, знайомих нам із дитинства, втілює у кераміці Ми-кола Явтушенко. Він дав їм ті об-личчя, наділив тими рисами, які підказала йому творча уява митця. І цим унікальна серія керамічної малої пластики, представлена на авторській виставці у Кіровоград-ському художньо-меморіальному музеї Олександра Осмьоркіна.

“ХОЧЕШ БУТИ ДОБРИМ МАТЕМАТИКОМ — ЗА-ИМАЙСЯ МИСТЕЦТВОМ”

Так відповідає Микола Федоро-вич на запитання про те, як поєдну-ються в його творчому естві профе-сія і захоплення. За фахом він учи-тель фізики та математики, але не має жодних комплексів чи нальоту провінційності: Леонардо да Вінчі, мовляв, теж був математиком.

Взагалі-то образотворче мис-тецтво цікавило його з дитинства. Із товаришем мріяли про знаме-ните Грековське училище. Але ре-алії життя повернули на інше: фіз-мат Кіровоградського педінститу-ту. У знаменитому романі-притчі Паоло Коельо “Алхімік” настійли-во підкреслюється думка, що увесь Всесвіт допомагає тому, хто не стомлюється йти власним шля-хом. Микола Явтушенко й не зби-рався відступатися від свого за-хоплення, отож, мабуть, вищі сили теж були на його боці: якраз у ті

ІСКРА, ЯКУ КИНУВ НА ЗЕМЛЮ СВАРОГ

роки на фасаді нового корпусу то-дішнього педагогічного інституту викладали художнє панно і авто-рові проекту Анатолію Пунгіню потрібні були помічники. Таким помічником став Микола. Він і за-раз переконаний, що робота пор-уч із майстром приносить неоці-ненний досвід.

Отримавши направлення на роботу в Казарнянську школу Знам'янського району, не полишав свого захоплення. Щоб якось сти-мулювати ці заняття, вступив на за-очне відділення живопису й графі-ки Московського університету мис-тецтв. Реалізовував себе в улюбле-них жанрах — пейзажі та натюр-морти, аж ось один, здавалося, ціл-ком тривіальний випадок підказав новий поворот творчої долі.

Микола Федорович викладає у

школі, за сумісництвом, ще й ма-лювання. У програмі шостого чи сьомого класу є курс ліплення із пластиліну. Матеріал для школярів такого віку не зовсім зручний: не завжди є можливість вчасно вими-ти з милом руки, іноді доводиться й парти вичищати. Що вже гово-рити, коли хтось особливо непо-сидючий поцілить ним товаришеві у голову. Пластилін із волосся ні вимити, ні вичесати неможливо. А якщо спробувати кераміку? Підхо-дять глини поблизу села було до-волі. Але ж як зацікавити дітей?

І Микола Федорович зіпів, для більшої переконливості, три-лику Бабу-Ягу. Подивившись справа — вона усміхається, зліва — сер-диться, в анфас — зовсім інший вираз обличчя. Зрозуміло, дівтора до такого не могла залишитися

байдужою. Ця Баба-Яга і зараз експонується серед його малої пластики. Пізніше потрапила до рук книжка про слов'янських богів. Задумався: чому діти знають грецьких, римських, уявляють їх, бачать на малюнках у підручниках, книгах, вивчають міфи про них, а своїх рідних українських духів та міфічних персонажів, з якими на побутовому рівні зустрічаються з дитинства (хто не кричав, граючи з ровесниками у піджмурки “Чур, за мене!”), і не знають, і не уявляють. А тепер, будь ласка, ось він, Чур, стоїть собі в оточенні інших персо-нажів слов'янської міфології. І хоча ця тема, на думку Миколи Федо-ровича, невичерпна, він планує зу-пинитися у цій серії на зробленому й показати в кераміці фігурки-типи українського весілля.

Цього разу його виставка, як відзначають знавці, порівняно з першою, яка експонувалась у 2000 році, більш філософська. Окрім кераміки, унікальної у своєму ви-конанні, живопис стриманий, пас-тельний, зосереджений на деталі.

“ЯКЩО ЛЮДИНА ОДУХОТВОРИЄ СВІТ, ВО-НА ЗАВЖДИ ДУХОВНО БАГАТА”

Захоплення мистецтвом допо-могло Миколі Явтушенку збагнути певні філософські істини, без яких чимало людей, що живуть у наба-гато комфортніших умовах і мають незрівнянно вище матеріальне за-безпечення, не можуть почуватися впевнено, їм важко знайти опору, йти по життю з відкритим облич-чям і душею, бути справжніми, не награними, щирими.

Це й любов до природи, яку він оспівує у своїх картинах, і ро-зуміння того, що люди з давніх-давен не дарма одухотворювали все, що їх оточувало. Подібне спостереження художник екстро-

полює на конкретику сільського життя:

— Той шофер, який ставиться до своєї машини, як до живої істо-ти, доглядає за нею, вчасно лаго-дить, має, відповідно, й техніку кращу, і працюється йому легше. Бо, крім тяжкої щоденної роботи, його життя ніби осяяне якимось вищим сенсом.

Цей вищий сенс осяває і сто-сунки Миколи Федоровича з дру-жиною, яка розуміє його захоп-лення і цінує чоловіків талант. Са-ме дружина, вчителька хімії та біо-логії тієї ж Казарнянської школи, перебуваючи на курсах підвищен-ня кваліфікації у Кіровограді, за-пропонувала працівникам худож-ньо-меморіального музею Олек-сандра Осмьоркіна познайомити-ся з роботами чоловіка. Звідтоді тут відкрилася вже друга його ав-торська виставка.

Микола Федорович має цікаві спостереження щодо нинішньої молоді, теж пов'язані з його за-хопленням. У школі він працює вже більше 20 років. І зауважив: коли у шкільних коридорах виві-шуються репродукції картин або експонуються справжні твори мистецтва, то репродукції діти легко дозволяють собі псувати — помалювати, надписати, подря-пати, а оригінальні твори завжди залишаються неушкодженими. Це підтверджує і власний досвід. Бо й картини Миколи Федоровича не раз і не двічі виставлялися в шкільних коридорах. На його дум-ку, цей приклад показує, як діти ставляться до фальші: репродук-ція — це несправжнє. Але найза-тятіші хулігани поважають викона-не рукою художника. Особливо, коли відчувають у ньому іскру Бо-жу, ще ту, яку, за давніми перека-зами, кинув на землю Сварог.

• **Світлана ОРЕЛ,**
Кіровоград

ЛІРИЧНИЙ ПЕЙЗАЖ

Картини молодого пей-зажиста Володимира Груб-ника неодмінно викликають інтерес глядачів. Довго роз-глядаю одну з них.

...Весняний ліс. Світан-ня. Довгі-довгі тіні лягають на зелену соковиту траву, по-мережану сонячними коши-ками кульбабок. Стрункі сосни оточують галявину, че-рез яку струменить лісова дорога. Вдалині видніється гушавина молодого підліску, і ніби чуєш спів соловейка. На пам'ять приходять поезії молодого Тичини:

*Молюсь я у храмах
струнчастого гаю,
Де блискавок замах
сліпучий без краю....*

Чому роботи молодого художника так мене вража-ють?

Окрім уміння бачити не-звичайне у звичайному, май-стер, на мій погляд, пережи-ває щомиті наново захоп-лення й зачудування квіт-кою, гілочкою, кремезним деревом і кожною травин-кою. Надзвичайно уважне око митця вхоплює з дов-кілля тонкі мінливі світи ре-альності, які нас оточують.

Довжелезні тіні падають на галявину. Вони, мов живі істоти, рухаються і зникають. Здається, ось-ось ліс заполю-нить казкові феї, які позліта-ються на галявину цього за-чарованого гаю. Вони п'ють росу з дзвіночків, слухають пташиний щебет і гойдають-ся на квіткових стебельцях, мов на гойдалці... А потім — прилітають із цієї галявини у сні до мрійливих дітей... Такі думки й асоціації навially картина “Ліс на світанні”...

Пейзажі Володимира Грубника вражають сокови-тістю фарб, теплою гамою кольорів. Прозорістю най-тонших відтінків хмаринок

ТОНКІ, МІНЛИВІ СВІТИ РЕАЛЬНОС-

Володимир ГРУБНИК народився 31 липня 1973 року в Луганську. За-кінчив Луганське державне художнє училище за спеціальністю викла-дач малювання і креслення. З 1994 року повністю присвятив себе твор-чій діяльності: пише пейзажі, натюрморти, портрети. Вже більше року живе в Києві. Своім творчим кредо художник вважає вдосконалення майстерності в передачі краси та романтики рідної природи.

на небі. Багатством світло-тіней... А ще — тонким лі-ризмом, умиротворенням і багатством почуттів.

У чому своєрідність ху-дожника? Надзвичайно гос-трий зір душевного стану. І обидва ці плани перебува-ють у нерозривній гармонії та єдності. Вічність і мить — вічне протиріччя й не-розривна єдність у його картинах постають велич-ним апофеозом природи.

Сам художник (перше враження — надійна люди-на) небагатослівний і скромний, кожне його сло-во, вимовлене тихо і спокій-но, виражене й повне змісту: — У Києві почуваю себе прекрасно, атмосфера сто-лиці надихає жити повнок-ровно. Я тут ніби заново на-родився. Хочеться працю-вати....

Як усе починалося? Ні-коли й не гадав бути худож-ником. Сталось все випад-ково. Мені було 14 років. Разом із другом, який ви-вчав живопис, поїхав за компанією на відпочинок до лісу, грав у футбол із хлоп-цями з художньої школи, спостерігав за їхньою прак-тикою. Несподівано для се-бе захопився. До цього на-йулюбленішим заняттям була риболовля. Це захоп-лення допомогло мені увіба-рати в глиб душі з дитинства незвичайну красу природи, виробити в характері зосе-редженість, наполегливість (аж до фанатизму!) і терпля-

чість, а ще мрійливість, що мені, як художникові, в житті виявилось вкрай не-обхідним.

Після закінчення школи витримав конкурс і з першо-го разу вступив до Луга-нського державного худож-нього училища. Вивчав ком-позицію, живопис, малюнок у Олександра Івановича Ко-денка, який тоді здавався нам суворим жорстким виклада-чем, а зараз я йому надзви-чайно вдячний. Особливий наголос він робив на вивчен-

ні основ мистецтва — ком-позиції, пропорцій, співвід-ношення темної і світлої ма-си. Наприклад, ось така ха-рактерна деталь. Якщо педа-гог у когось із нас бачив брудну палітру, — викидав її через вікно, тому в мене па-літра завжди в чистоті. Бо це потрібно для роботи.

Шлях до мистецтва не був простим і гладеньким. Безперечно, майстерність приходить поступово, але переконався в головному: працелюбність — це основа

досягнень. Постійно й на-полегливо вчусь, особливо люблю твори великих май-стрів минулого: Шишкіна, Мойсеєнка, Васильківсько-го, Рєпіна, вдосконалюю техніку живопису. Створюю власний стиль. Працюю із захопленням. Поступово почав збільшувати формат робіт, з'явилися нові свіжі сюжети. Щодня працюю в майстерні не менше шести годин. Приємно, що мої твори мають своїх шану-вальників. Вкладене мною в картини гаряче почуття лю-бові знаходить відгук у сер-цях людей. Багато пейзажів зберігаються в приватних колекціях у різних містах України і за кордоном.

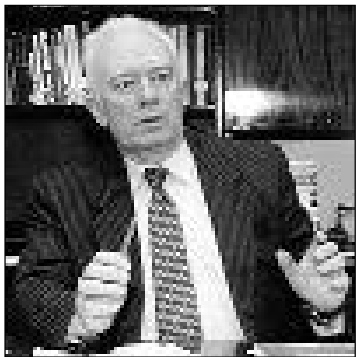
Улюблений мотив — сосни. Пішки годинами мандрую околицями Кончі-Заспи, Пуші-Водиці. Довго ходжу лісом і ніколи не втомлююся. Дуже прискіп-ливо вивчаю краєвиди, шу-каю ідеальний мотив для своїх картин. Пишу етюди. Кожного разу маю свої уяв-лення, якою може бути кар-

тина, але відштовхуюся від природи. Інколи навіть нача-ми не можу заснути — чекаю осяяння. Приблизно завжди знаю, чого хочу. Наприклад, буває, що права частина картини відображає пейзаж біля села Корчуватого, а ліва — Пуші-Водиці. Інколи бачу нові картини уві сні. Дуже надихає поезія і лірична проза. Люблю Паустовсько-го, Тургенєва, Єсеніна.

Моє кредо — труд і тер-піння, любов до справи сво-го життя. Я щасливий, що я художник...

Проходилою і свіжістю віє від пейзажів Володими-ра Грубника. Новими й не-сподіваними видаються краєвиди рідної природи. Сонячні луки, галявини, корабельні сосни — щоразу це відкриття, насиченість молодими душевними по-рухами й енергією захопле-ного серця, піднесеність й ширістю.

• **Ніка КРИЖАНІВСЬКА**

Сьогодні про ліворуких людей відомо багато. Та ще не все. Зрозуміти, як живе шульгам у “правому” світі зараз, чим вони відрізняються та які мають особливості, нам розповість відомий учений, професор, доктор медичних наук, заслужений діяч науки й техніки України Анатолій Павлович ЧУПРИКОВ. Дослідник і лікар, він займався вивченням таких проблем, як психічні розлади та автоімунні процеси при вроджених ендофалопатіях, епілепсії, шизофренії, латеральна світлотеропія психічних порушень та інші. Професор має гідних учнів, когось з них вже захистили докторські та кандидатські дисертації. І все це — не уникає лекцій та розмов актуальних питань, які постають перед батьками, вчителями, вихователями. Одна з таких лекцій називається “Ліворукий світ”. Отож, розповідає наш гість і співрозмовник, доктор медицини Анатолій Павлович Чуприков.

НАЙДАВНІША ЛІВОРУКІСТЬ

Уперше ліворуки згадуються ще у Старому Завіті як вправні металники каменів. А кількість ліворуких у військах у давнину була 2—7 %. Наприклад, на двадцяти-семитисячне військо припадало приблизно 600 ліваків.

Як відомо, хрест кладуть правою рукою. І все, що називалося “лівий”, мало негативний характер. Начебто ліворуч від Христа знаходилися погані, а праворуч — навпаки. У мовах (французькій, німецькій, іспанській) “лівий” має негативну тональність. Здавна до ліворуких було упереджене ставлення, адже вони мали відмінну від інших поведінку. Деякі відрізнялися надмірною активністю та життєрадісністю, що не завжди розумілося праворукими. Шульги дивували оточуючих своєю спритністю, гнучкістю, креативністю, впертістю в пошуку місця під сонцем.

ТРЕБА “ВИПРАВИТИ”

Переучування ліворуких теж має давню історію. Адже хреститись можна тільки правою рукою, те ж саме — хліб ламати, ложку тримати... Їсти ж треба було так, як усі інші діти за столом, в іншому випадку можна було отримати батьківською ложкою по лобі.

За радянських часів не звертали уваги на проблему, бо ліворуких тоді було відносно мало. Існувала єдина методика навчання письма, й полягала вона в тому, що ручку чи олівець беруть правою рукою. Таким чином, навчання ліворуких просто не обговорювалося в жодних педагогічних документах. Виятків не було, й тому з ліворукої дитини робили праворуку.

За кордоном боротьба за права ліворуких іще сто років тому розпочалася в Англії. В англо-бурську війну джентльмени хотіли й прагнули однаковою мірою володіти і правою, й лівою руками. Проте це була лишень мода, яка не затрималася надовго. Та саме педагоги помітили, що ліворукі діти негативно реагують на переучування. В англійських газетах початку минулого століття з'явилися статті на кшталт: “Руки геть від ліворуких!” То була свого роду “кам-

панія” за права ліворуких. Хоча не було наукового підґрунтя, пояснення цього явища, ніхто не знав, які наслідки бувають від переучування, та англійські педагоги помітили, що в дітей через переучування починалися невротичні стани. Тому ліворуки в Англії з початку століття були захищеними.

У США боротьба за право “ліворуковості” розпочалася в 40—50-х роках. Із розгортанням кампанії за права людини ліворуки також відіграли у ній свою роль. Сьогодні в Америці діє Міжнародна спільнота ліворуких із центром у місті Топіка. А найголовніше — те, що існує “Білль про ліворуких”. Навіть американського президента Рейгана в дитинстві перевчили з ліворукого на праворукого, а от Буш-старший виховувався пізніше, коли вже від переучувань відмовилися. Нині в США близько 15 % ліворуких. Це — великий відсоток. Узага-

вався природний відбір. Сьогодні ж, в еру антибіотиків, ліворуки живуть. Проте, знову ж таки, вони залишаються в групі ризику. Ні, звичайно, не можна сказати, що однозначно всі шульги мають слабе здоров'я, хворобливі. Просто такі серед них частіше зустрічаються.

ЛІВОРУКЕ ЖИТТЯ

Шульги — це дуже жваві люди, енергійні, життєрадісні, надзвичайно емоційні та активні. Дуже рідко серед них трапляються смутні. Як правило, це більше притаманно жінкам.

Є й другий бік медалі. Емоційність може не тільки допомагати, вона може ставати на заваді в контакті з іншими людьми. Так, наприклад, буває важко емоційному школяреві-шульзі знайти спільну мову з консервативним учителем. Тому дуже часто лівору-

но, що більшій частині ліворуких важко навчатися в перших класах. Проте поступово вони починають оволодівати математикою, письмом та науками, що були для них складними, і, як правило, стають відмінниками. У них виникають проблеми тоді, коли їх намагаються перевчити. Цих проблем менше, коли шульгів не переучують, а навпаки, підтримують, хвалять та допомагають в емоційному плані. Треба сказати, що сьогодні і в нас такі діти — не рідкість. Якщо раніше у слов'янських класах їх було 3—3,5 %, то тепер 10—12 %. У деяких ще більше. В одній із російських шкіл є цілий клас, що складається з ліворуких дітей.

ПЕРЕУЧУВАННЯ НЕБЕЗПЕЧНЕ

У першу чергу — зламом психіки. Найгірші прояви цього — нев-

цію з проблем охорони здоров'я ліворуких дітей. Безперечно, українські вчені мають пріоритет у тому, що саме вони першими порушили цю тему й першими зробили крок до поліпшення умов для ліворуких у суспільстві. Важливість питання визнав уряд, що закарбовано в 1980-х роках центральною партійною газетою “Правда” з моїм інтерв'ю. Після публікації мені почали писати багато людей, дякуючи за те, що нарешті на них звернули увагу, що тему винесено на обговорення. Так, 40-літній чоловік писав про те, що він ненавидить своє “праворуке” письмо та іншого вибору в нього вже немає. А одного ліворукого виключили зі школи в дев'ятому класі як такого, що його не можна навчити, бо писав “дзеркально”. Він потім приніс мені свій життєпис, написаний на кальці.

Щодо тих випадків, коли переучена людина володіє обома рука-

ЛІВОРУКИЙ СВІТ

фото О. Цезару

Розв'язання проблеми неборотьби з шульгою

Вони такі ж, як і всі. Точнісінько. Але, зазвичай, їм важче, ніж більшості: складніше пристосуватися, звикнути до оточуючого світу, у якого свої, праворуки, правила. Аби хоча б на дециденту зрозуміти їхні проблеми, можна просто уявити на хвилику, що правильний світ — не той, що навколо, а їхній, ліворукий. Важко навіть уявити, як користуватись комп'ютерною мишкою, зробленою для більшості, коли ви — не більшість. Ще гірше, — коли хочеться їсти чи писати своєю “рідною” лівою. Аж ні, це стало неможливим назавжди, бо вас колись перевчили.

лі, минуле століття в країнах, де не переучували шульгів, характеризувалося різким збільшенням кількості ліворуких (2,3 % — 15 %).

ЧОМУ КІЛЬКІСТЬ ЛІВОРУКИХ ЗРОСТАЄ?

Що ж може впливати на збільшення чисельності ліворуких дітей? Адже раніше їх було менше. Однією з причин може бути вплив зовнішнього середовища. Скажімо, сьогодні вже відомо, що часте УЗІ внутрішньоутробного стану плоду може призвести до збільшення кількості ліворуких у потомстві. Існує певний уразливий час. Так, наприклад, до 3—4 місяців вагітності матері не можна опромінювати дитину.

Треба зазначити й те, що ліворуки належать до групи ризику. Їхній імунітет набагато нижчий за імунітет праворуких. Отже, вони частіше хворіють. Раніше, швидше за все, якимось чином відбу-

кі діти страждають через свою амбіційність, адже у них сприйняття світу побудоване не стільки на логіці, скільки на емоціях.

Що таке ліворукість? З одного боку — це однаковість обох півкуль головного мозку, принаймні в деяких функціях, дублювання, що вадить спеціалізації півкуль. Адже у праворуких виражена спеціалізація лівої та правої півкуль за певними функціями. А в ліворуких діагностика цих функцій є дещо розмитію. За рахунок такої функціональної активності, певної домінантності правої півкулі (яка у праворуких є підлеглою, а в ліворуких — домінує), ліва використовує її навіть у тих випадках, коли це не потрібно. Тому в школі ліва пише справа наліво, складає не в тому порядку, що є звичайним для всіх, намагається читати справа наліво, перевертає букви на письмі і т. д. Аж поки ліва півкуля не звикне до тих функцій, які від неї вимагаються. Тому можна сказати однознач-

но, що більшій частині ліворуких важко навчатися в перших класах. Проте поступово вони починають оволодівати математикою, письмом та науками, що були для них складними, і, як правило, стають відмінниками. У них виникають проблеми тоді, коли їх намагаються перевчити. Цих проблем менше, коли шульгів не переучують, а навпаки, підтримують, хвалять та допомагають в емоційному плані. Треба сказати, що сьогодні і в нас такі діти — не рідкість. Якщо раніше у слов'янських класах їх було 3—3,5 %, то тепер 10—12 %. У деяких ще більше. В одній із російських шкіл є цілий клас, що складається з ліворуких дітей.

ПОРАДИ БАТЬКАМ

У більшості дітей до певного віку важко визначити домінування тієї чи іншої руки. Та батьки можуть самі визначити ліворукість своєї дитини, спостерігаючи за нею, за тим, як вона грається. За останніми науковими даними, перевага у використанні правої чи лівої руки з'являється у дітей одночасно з двоскладним мовленням у віці п'яти—шести місяців. Десь приблизно до семи—восьмимісячного віку відмічається різна частота використання однієї з рук (коли малюк лежить на спинці, стоїть біля бар'єру, повзає, а потім і при ходьбі). Тільки на одинадцятимісячному віці батьки можуть помітити певну перевагу правої чи лівої руки в дитини.

У три—чотири роки формується вже чітке домінування однієї з рук, а до п'яти встановлюється явна перевага. Тому найкраще визначати ліворукість у віці трьох—п'яти років.

І тут починаються перші труднощі — на перших уроках грамоти в садочку чи школі. Бо гігієнічні умови, необхідні при письмі лівою рукою, — положення тіла, розміщення зошита чи рук — значно відрізняються від вимог для дітей, котрі пишуть правою рукою.

Визначити ліворукість дитини та допомогти їй перед першими уроками грамоти вам допоможе книга “Підготовка ліворукої дитини до письма” А. П. Чуприкова та Р. М. Гнатюка. Батьки можуть знайти у книжці способи діагностики та визначення ліворуковості. Оволодіння дитиною ліворуким письмом має певні труднощі, в зв'язку з особливостями організації мозку. Такі діти часто плутають праве й ліве, намагаються писати дзеркальними літерами, справа наліво, читати таким же чином. У зазначеному посібнику є вправи з вироблення навичок ліворукого письма. Вони допоможуть полегшити адаптацію дитини до умов школи.

Між іншим, серед шульгів: Леонардо да Вінчі, Мікельанджело, І. П. Павлов, Дж.-К. Максвелл, Ж.-Л. Пуанкаре, В. І. Даль, Л. Керрол, Юлій Цезар, Жанна д'Арк, Олександр Македонський, Карл Великий, Наполеон, Чарлі Чаплін, Пол Маккартні, Білл Клінтон, Мерилін Монро, Грета Гарбо та багато-багато інших. Тому, якщо ви виявите до дитини потрібну їй увагу, турботу та розуміння, можливо, саме ваш малюк поповнить ряди знаменитих і талановитих ліворуких людей.

● Записала розмову
Ярослава СОЛОНСЬКА

У нашій бесіді, крім іменинниці, бере участь також Максим Кудлай.

— Пані Алло, які почуття у Вас викликає день народження?

— Це свято зі світлою печаллю. Молодь сприймає день народження радісно та безтурботно. Коли за спиною вже чимала відстань, то від дня народження до дня народження йдеш зважено й намагаєшся реалізувати в творчості кожну можливість. Ставлення до життя зовсім інше, ніж коли тобі було 18 років. У будь-якому випадку, треба бути оптимістом і без надриків аналізувати, що ти зробив за рік, котрий відлітає.

— Якими були для Вас останні місяці?

— Заплановане змінювалося всілякими несподіванками й сюрпризами. Я — творча людина, і для мене концерти — найяскравіше, що може бути. Я вдячна Богу й долі, що мені надано можливість спілкуватися з глядачем, співати для людей і бути ліками для душі. До найприємнішого сюрпризу я віднесу народження мого першого внука — Кирилю. Мій син Максим уже таточко.

— А сумно було стати раптом бабусею?

— Ні, чому? Навпаки, я пишаюся цим. Онук — це найкращі діти!

— Ваш син Максим не тільки Ваш помічник, але й колега, він бере участь у Ваших концертах, ви співаєте дуетом. Що змінилося у Вашому співробітництві?

— Усе змінилося на краще. Якщо раніше він був у мене просто директором, то тепер співає усе більше й більше, у нього розширюється репертуар, і, головне, він співає на сцені живим голосом. Зараз чимало виконавців працюють тільки під плюсову фонограму. Це прикро у всіх відношеннях, таким чином співаки й співачки деградують — слабшають зв'язки, дихання, навіть у студії артист співає не так, як треба. Це як у спортсменів: не тренується — не має результатів і прогресу. Максим це швидко розумів, живий голос і — справжня енергетика йде, пісня краще сприймається слухачами. Люди відразу відчували живий голос, сповнений відвертості й щирості.

— Максим — інше покоління, інше бачення. Як вам працюється? У суперечках чи тихо, злагоджено?

Алла: О-о! Не злагоджено, а весь час у суперечках. Постійно ми щось одне одному доводимо. Я маю свою думку, він — свою. У битвах приходимо до компромісу.

Максим: І зараз, коли їхали сюди, теж сперечалися. **— А з приводу чого конкретно сперечаєтесь?**

Алла: З приводу музичного стилю.

Максим: З приводу мелодики й текстів. Ось буквально вчора радіоведучий Ніко дуже правильно сказав у своїй програмі, що немає

значення, який стиль, головне, щоб була красива мелодія. Я теж так вважаю.

Алла: А вірші? Коли до мене потрапляє нова пісня, я в першу чергу читаю слова, а потім уже вникаю, як вони поєднуються з мелодією. Інколи таке понаписують, що вуха в'януть.

Максим: Добре, а зарубіжна естрада? Ти ж не розумієш, що слухаєш?

Алла: Вони ж не для тебе, а для співвітчизників співають.

Максим: Хочеш-не-хочеш, музика по світу розлітається, і ти все одно з нею стикаєшся.

ві, який на це зважився. Це нелегко, це великий шматок роботи. Іру Білик теж не за суджю, вона інтегрується в музичний простір. А Руслана просто молодець! Я, між іншим, дивилася конкурс Євробачення від початку до кінця. Перед фіналом мене запросили в українське журі. Я була якраз у Трускавці з концертом, і в гримерці пролунав телефонний дзвінок із нашого телебачення: мене запросили в журі. Я відповідаю: "Добре, я приїду. Тільки скажіть, куди прийти і в який час". Відповідають: "Додатково повідомимо". Але після того — анітень. Я вважаю, що так не можна робити, це некрасиво. Звісно, я б теж сказала своє слово: і про Руслану, і про все те дійство, яке від-

ру. Нам же багато не треба: пару кліпів зняти, ротацію хорошу зробити. Скільки ми вже про це говорили, все одно нічого не зрушило з місця: як платили ми гроші за кожний ефір, так і платимо. А тепер Руслана дещо довела, може, це дасть поштовх, виникне навіть мода на українських виконавців, на українську пісню...

— Парадокс полягає в тому, що Руслана до Євробачення теж була неформатом. Мене цей висмоктяний з пальця "неформат" просто дратує і дивує...

— Його, певне, вигадав той упливовий дядечко, який вклав купу грошей в акції російськомовних масмедіа. Навіщо йому українське...

Алла Кудлай належить до тієї когорти народних артистів, які є народними не за формальним званням, а по суті: "красиву жінку незаміжно" народ знає і любить.

Молодечий запал артистки особливо відчутний останнім часом — влилася свіжа творча кров: син Максим три роки тому закінчив театральний інститут, але з акторством вирішив почекати й зараз працює не тільки продюсером власної мами, але й заспівав із нею дуетом та сольо.

23 липня Алла Кудлай святкувала не просто черговий день народження, у неї — ювілей. Із чим ми її сердечно вітаємо й віримо, що цей ювілей — не вікового порядку, це — трамплін для чергового творчого злету.

АЛЛА КУДЛАЙ: «АРТИСТИ — ЦЕ ЛЮДИ ПОЗА ПОЛІТИКОЮ»

Алла: Так, мелодія повинна бути красивою, аранжування оригінальним, однак вірші теж відіграють величезну роль. Про що ти співаєш, який образ у пісні... Якщо я буду казна про що співати, то це — тільки мелодію паплюжити.

— Я бачу, у вас знову виникла творча суперечка. А чи не замахнулися ви на новий компакт-диск?

Алла: У нас якраз на підході новий альбом "Спасибі за любов", який от-от повинен вийти на ринок.

— Це ваш спільний диск?

Максим: Ні, це не дуетний диск, там просто бонус-треками йдуть дві мої пісні плюс ще поновлений дует пісні "Про сина". В основному ж співає мама. Всього 14 пісень.

— Олександр Пономарьов спочатку в оперу занурився, зараз — в англійський рок, Руслана — в Гуцульщину, Ірина Білик — у російськомовні пісні... А Ви кардинальних змін не плануєте?

— Планую. Але дуже акуратно. За Сашу Пономарьова мені дуже приємно: він зробив упевнений крок до симфонічного оркестру. І це тільки плюс тому співако-

бувалося на Євробаченні. У будь-якому разі я пишаюся, що ця перемога відбулася. Руслана — дуже темпераментна співачка, в неї шалена енергетика, крім того вона — бізнесвумен колосальна, змогла зі своєю командою чудово підготуватися і талановито показати себе й Україні. Тепер зовсім інше ставлення до України, до українських виконавців. Адже, якщо взяти більшість наших артистів, то, незважаючи на те, що їх, на жаль, дуже рідко транслюють у теле- й радіоефірі, в кожного є потенціал неповторності, є стабільний загал прихильників. Просто на нас не звертають уваги ділки від шоу-бізнесу. Мені дуже прикро, що в нас не розвинуте меценатство і немає закону про спонсорвання музичних проектів. Я готую проект до свого ювілею, але пішла в один банк — мені відмовили, пішла в інший банк — відмовили, в третій — відмовили. Не зрозуміле ставлення, чому ці люди не вірять у покоління, яке зробило музичну славу Україні. Певно, немає пророка в своїй Вітчизні, як кажуть... У Росії, наприклад, є закон про меценатство, який підштовхує багатих людей підтримувати культу-

— А від чого Ви можете вибухнути?

— Я страшенно не люблю непорядності, не люблю, коли людина лається, нецензурні слова використовує. Особливо це стосується артистичної братії, я вважаю, що та людина, яка виходить на сцену, не повинна бути брехливою, лицемірною. Фантазія — інша справа. Фантазуй, вигадуй на радість людям! Але в своїх фантазіях не залітай у пихатість і зоряність. Я нервуюся, коли, наприклад, мене називають зіркою або золотом чи платиновим голосом України. Це вже настільки приїлося... Ну як я можу говорити подібне про себе,

коли поруч зі мною ще працюють співаки. А може, я когось не подобаюся, і це дратує людей. Для чого це робити? Це просто смішно.

— Слава, успіх дуже примхлив. Чи є у Вас запасні аеродроми, інший бізнес? Закінчиться співокар'єра, чим займетеся?

— Це дуже складне питання, про яке я останнім часом часто думаю. Мийки, якісь автозаправки, ресторани — нічого цього немає. Це все брехня, хтось підступно й хитромудро використовує моє ім'я. А в мене нічого немає. Я страшуся того, що, не дай Бог, перестану співати.

— Ви, я знаю, викладаєте?

— Так, я викладаю в Університеті культури і мис-

сміхалися, віталися, тобто, пісня перелаштувала настрої кожної людини. Ми зробили концертом те, що політики не могли зробити довготривалими розмовами за столом переговорів.

— Ви погодилися би підтримати якогось кандидата в передвиборчих перегонах концертом?

Алла: Так, звичайно. А чому б і ні?

Максим: Знаєте, є відома історична примовка: "Перукарів, артистів і путан не чіпати". При будь-якій владі. Артисти — це люди, так би мовити, поза політикою. Тому я не розумію можновладців, у яких виникають якісь питання: мовляв, ви там їздили і не за мене виступали, а за мого опонента. Це тільки принижує гідність людини, яка справді при владі.

— Пані Алло, Ви поділяєте цю думку?

Алла: Поділяю. Мене потім викреслювали з урядових концертів. І не один раз. Максим має рацію: артисти — це люди поза політикою. Концерти — це наша робота, наш заробіток урешті-решт. Так, ми допомагаємо зібрати людей, електорат, але тут нікуди не дінешся — мені повірять раніше, ніж оратору, який вийде потім на сцену.

Максим: Ви гадаєте, що люди приходять, щоб послухати майбутніх обранців? Я впевнений, що більшість приходить для того, щоб просто подивитися на артистів. Іноді заїжджаєш у такі села, куди ніколи не ступала нога митців. Це просто жак. Після такої акції селяни встануть уранці й думатимуть: за когось, усе-таки, голосувати? А в даний момент вони просто насолоджуються концертом.

Алла: За великим рахунком, у нас є критерії, ми підтримуємо концертами тих людей, які нам симпатичні. Якщо це наш друг, котрий нам допомагає, то й ми готові допомогти.

Головне — я йду до людей, несу своє мистецтво, свою пісню, люди мене слухають. Тобто, я вважаю, якщо запросили з концертом, треба їхати й працювати.

— Час, у якому б Ви хотіли жити?

— З одного боку, я щаслива тим, що живу в такий буремний час. Хоча я зазнала, як і всі мої друзі, перемін. Як сказав Конфуцій: "Я не бажаю вам жити в часи перемін". Але так сталося, що кожному поколінню щось випадає: кому — Велика Вітчизняна війна, кому — голод, кому — Афганістан, кому — перебудова. Хоча, звісно, хочеться стабільності й ще раз стабільності. Щоб я була впевнена в завтрашньому дні, і мій син був впевнений у тому, що все буде гаразд. Я б дуже хотіла побажати тим людям, від яких це залежить, щоб у нашій державі була стабільність. Бо постійні переміни — це не на користь, це нервує людину, страшисть її. Коли людина боїться майбутнього, це нищить її внутрішній світ. Тобто, я вам бажаю, дорогі друзі, щоб ви жили щасливо, довго і стабільно.

• Володимир КОСКІН

ПОЖЕРТВИ НА ТАРАСОВУ ЦЕРКВУ

Продовження. Поч. у ч. 39—52
за 2003 р., числах 2—9, 11—14,
16—18, 20—2, 28, 30 за 2004 р.

Андріїв Л. І., с. Підмихайля Калуського р-ну Івано-Франківської обл.	10,00
Архипенко Н. Ф., м. Миколаїв	20,00
Байдич С. К., с. Кузьмин Красилівського р-ну Хмельницької обл.	245,37
Бекірова М. М., м. Одеса	5,00
Береговий О. М., смт. Володарка Київської обл.	40,00
Берестечківська ЗОШ І-ІІІ ст. Горохівського р-ну Волинської обл.	72,00
Білик М. М., м. Соснівка	50,00
Благодіний фонд "Надія", м. Южний Одеської обл.	20,00
Братунь О. Д., с. Квасів Горохівського р-ну Волинської обл.	10,00
Бурій В. Т., м. Вінниця	100,00
Вихованок О. С., м. Самбір Львівської обл.	100,00
Відділ АСУСС Львівської залізниці	200,00
Відділ культури м. Радехів Львівської обл.	12,00
Гаврилюк В. Т., м. Харків	100,00
Глушук К. І., м. Київ	50,00
Грозик Я. О., м. Львів	10,00
Гудз Д. З., м. Тернопіль	100,00
Гуменюк Б. С., м. Хмельницький	10,00
Гуць Г. Е., м. Київ	200,00
Даниленко Т. Я., м. Кременчук	30,00
Дацько С. Г., м. Біле Лутчинський р-н Луганської обл.	50,00
Денисова Т., м. Керч	10,00
Дерка Д. С., м. Гадяч Полтавської обл.	5,00
Дрогобицьке державне музичне училище ім. В. Барвінського	225,00
Дякович М. Л., с. Станків Стрийського р-ну Львівської обл.	20,00
Ерошенко А. Б., селище Високе Харківсь- кої обл.	15,00
Жеребна Н. С., м. Тернопіль	20,00
Жон Л. В., м. Миколаїв	50,00

ПОПРАВКИ Й УТОЧНЕННЯ

У переліку пожертв числа 28 (248) 2004
року, замість "Димова З. О., м. Львів 50,00
Димова Л. Р., м. Львів 50,00 Димовий Р. В.,
м. Львів 50,00" потрібно читати: "Дишова
З. О., Дишова Л. Р., Дишовий Р. В."

Жуківська ЗОШ, Товариство "Просвіта" Тлу- мацького р-ну Івано-Франківської обл.	100,00
Жуковська Л. А., м. Одеса	100,00
Заболотний С. П., м. Харків	40,00
Загмеда Т. М., с. Високе Черняхівського р-ну Житомирської обл.	25,00
Зазуляк Г. К., Настасів Тернопільської обл.	20,00
Заліщинська школа ім. О. Маковея, Терно- пільська обл. (ч/з Марущак Я. Г.)	285,00
ЗОШ с. Підвербці, Товариство "Просвіта" Тлу- мацького р-ну Івано-Франківської обл.	65,00
Івано-Франківська обласна філармонія	900,00
Івасенко Ж. О., м. Одеса	20,00
Ігнатенко Л. П., м. Чернігів	20,00
Ісаківська ЗОШ, Товариство "Просвіта" Тлу- мацького р-ну Івано-Франківської обл.	70,00
Кафедра української мови та літератури Київського національного економічного університету	180,00
Каниця Л. М., м. Одеса	10,00
Карнаухова О. М., с. Бугрин Гоцанського р-ну Рівненської обл.	25,00
Карпинець М. Й. та Карпинець Л. Л., м. Івано-Франківськ	100,00
Кік Д. М., м. Тернопіль	50,00
Козаков В. Ю., м. Одеса	5,00
Козакова Т. Л., м. Одеса	5,00
Кононенко Д. А., м. Сімферополь	20,00
Кононенко Ю. М., м. Сімферополь	20,00
Костів М. М., м. Кременчук	50,00
Краєвський Л. П., м. Одеса	5,00
Краєвський М. Л., м. Одеса	5,00
Крамаренко С. В., м. Київ	10,00
Кузнецов А. Л., м. Київ	20,00
Куйбіда М. С., м. Козова Тернопільської обл.	20,00
Кухар М. В., м. Львів	50,00
Лазарович М., Клівленд, США (ч/з Косяченко м. Чернівці)	130,00
Лашук В. І., м. Соснівка	20,00
Ленишин У. М., м. Львів	10,00
Лиморенко Ю. П., м. Рівне	200,00
Литовченко О. І., м. Донецьк	501,00
Львівський будівельний технікум (ч/з Гарапа Б. В.)	110,00
Львівський міський осередок "Рідна школа"	70,00
Марущак Г. І., м. Тернопіль	10,00
Мидлик О. І., м. Рівне	20,00
Миронюк Н. П., м. Запоріжжя	50,00
Михайловська Т. Б., м. Київ	100,00
Мичковська Л., Клівленд, США (ч/з Косяченко м. Чернівці)	130,00
Мірошніченко О. Я., м. Новоукраїнка	10,00

Міська організація Всеукраїнського об'єднання ветеранів м. Черкаси: Буд- няк М. М.— 2,00; Гордіня В. І. — 1,00; Гу- сев М. Г. — 2,00; Карашевич П. С. — 2,00; Коваль П. О.— 1,00; Ковальова Н. В.— 1,00; Кривдик П. А.— 5,00; Лагода С. М. — 1,00; Ложечникова М. М. — 1,00; Рибалко О. П. — 5,00; Скапоущенко Л. М. — 3,00; Стад- ник М. М. — 2,00; Стецюк П. О. — 1,00; Су- денко М. С. — 1,00; Шепельський П. І. — 2,00; Якимчук І. С.— 1,00	37,00
Моренець М. І., м. Київ	150,00
Над Дорожнянська ЗОШ, Товариство "Просвіта" Тлумацького р-ну Івано-Франківської обл.	30,00
Назаренко Н. Г., м. Білицьке Донецької обл.	200,00
Огуй О. М., с. Пуків Рогатинського р-ну Івано-Франківської обл.	50,00
Олещанська ЗОШ, Товариство "Просвіта" Тлу- мацького р-ну Івано-Франківської обл.	22,00
Паламарчук Г. Р., м. Львів	50,00
Парма, Клівленд, США (ч/з Косяченко м. Чернівці)	130,00
Пеня В. В., м. Дніпропетровськ	30,00
Первинний осередок Надвірнянської лікарні Івано-Франківської обл.	407,67
(ч/з Скору Оксану)	407,67
Петрилівська ЗОШ, Товариство "Просвіта" Тлумацького р-ну	100,00
Івано-Франківської обл.	100,00
Пилипенко Т. В., м. Бердянськ Запорізької обл.	10,00
Підволочиське відділення ОБ Тернопільської обл.	321,00
ПП Фірма "Інтер", м. Тернопіль	1000,00
Принда Ю. Л., м. Стрий Львівської обл.	10,00
Прокопенко С. Д., м. Львів	25,00
Радехівська районна бібліотека Львівської обл. (ч/з Ковальчук)	50,00
Рамський Сергій, с. Шпиколоси Креме- нецького р-ну Тернопільської обл.	10,00
Родина Гульчій: Михайло, Ганна, Богдан, м. Львів, Когут Л. М.	500,00
Романюк Г. І., м. Ірпінь Київської обл.	50,00
Руснак Д. М., м. Кіцмань Чернівецької обл.	80,00
Себало С. К., м. Рівне	10,00
Сільськогосподарське ТзОВ "Горуцьке" Львівської обл.	1000,00
Сорока О. С., м. Вінниця	10,00
Стадійчук Г. О., м. Київ	5,00
Стародубенко Д. Л., м. Львів	50,00
Тарасюк О. П., м. Львів	30,00
Татунько Е. Д., м. Біле Лутчинського р-ну Луганської обл.	20,00

Добровільні пожертви
"На Кобзареву Церкву":
МБФ "Українська Родина"
Р/р № 26045200145101
в Подільській філії
АКБ "Київ", МФО 320401
ЗКПО 21709106

Татусь В. Ф., м. Полтава	10,00
Т-во "Просвіта" с. Пикуловичі Пустомитівського р-ну Львівської обл. (ч/з Булецу А. М.)	175,00
Тепленко Г. О., м. Харків	50,00
Тернопільська облпрофрада	200,00
ТЗОВ "Агрошляхбуд", м. Тернопіль	100,00
Тимошенко М., м. Бершадь	10,00
ТОВ РВЦ "Проза", м. Київ	600,00
Товариство "Просвіта" м. Коломия Івано-Франківської обл. (ч/з Глаголюка В. П.)	699,00
Товариство "Просвіта" м. Сєверодонецьк Луганської обл.	51,00
Тубсанаторій, м. Заліщики Тернопільської обл.	89,70
Туманова О. В., м. Ізюм Харківської обл.	100,00
Устянич Є. П., м. Львів	100,00
Фенчин Н., м. Сокаль Львівської обл.	200,00
Хохла М. І., м. Львів	30,00
Чернівецьке обласне товариство репресо- ваних і політв'язнів	250,00
Чубач С. З., м. Київ	20,00
Швед І. І., м. Рівне	10,00
Шведова П. А., м. Дніпродзержинськ	45,00
Шумська М. П., с. Угринів Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл.	10,00
Юкіш Й. М., м. Болехів	510,00
Ющенко О., м. Київ	25,00
Яблунівська ЗОШ І-ІІІ ст. (ч/з Нападій М. І.), Тернопільської обл.	60,00
Внески із США:	
Бойко Ганя	75,00
Бойко Тамара	500,00
Мельниченко Степан	100,00
Сестринство Святої Софії у Балтиморі	260,00
Чумак Лідія	75,00

СПИСОК ОФІРУВАЧІВ НА ТАРАСОВУ ЦЕРКВУ, ЯКІ НАДІЙШЛИ ЗАГАЛЬНИМИ СУМАМИ

ГПУ "Львівгазвидобування", Стрийський газопромисел

Шукатка І. І.	5,00	Данилюк І. С.	10,00
Вінтоняк П. В.	5,00	Мазур П. Р.	10,00
Тиркус І. В.	5,00	Гадяк Я. М.	5,00
Лизак І. Б.	10,00	Явдик І. Т.	5,00
Мечержак Л. О.	5,00	Скринник Ю. М.	5,00
Бандрівський В. Л.	5,00	Дашковський М. В.	5,00
Стасенко Б. М.	10,00	Батько М. І.	6,00
Данилюк О. В.	5,00	Яцук Ф. В.	5,00
Пошивак М. Я.	20,00	Таталіба І. З.	5,00
Синишин Л. Д.	10,00	Лесів А. О.	5,00
Сікора Л. Б.	10,00	Гриб О. В.	5,00
Пірус М. М.	10,00	Братців В. Ф.	5,00
Кіхтяк А. І.	5,00	Коваль Т. Р.	5,00
Подвірний В. М.	10,00	Ціко С. П.	10,00
Шпак В. Т.	10,00	Ліхатський О. В.	5,00
Василів Р. С.	5,00	Бодлак Б. М.	5,00
Боднар І. В.	10,00	Оріхівська С. Б.	3,00
Черняхівська А. В.	5,00	Кісіль А. В.	5,00
Василенко Г. В.	5,00	Кісіль І. О.	5,00
Костюк А. О.	10,00	Данилюк І. Г.	5,00
Тарновський К. С.	5,00	Стефанишин Є. Є.	5,00
Новікова Н. П.	10,00	Жемевко О. Д.	5,00
Кобільник О. М.	10,00		
Каричак О. І.	10,00	Всього:	329,00

ЧЕРНІВЕЦЬКЕ МІСЬКЕ ТОВАРИСТВО РЕПРЕСОВА- НИХ ТА ПОЛІТВ'ЯЗНІВ (ч/з Д. Костельного)

Глінка С.	10,00	Максимюк М.	20,00
Долинюк Л.	10,00	Подольак А.	5,00
Драган М.	10,00	Теляєва О.	5,00
Данилюк Я.	5,00	Устяник М.	8,00
Друцун М.	5,00	Філяк П.	10,00
Іванишина А.	50,00	Чорней О.	2,00
Канюк Л.	10,00	Шеремета Я.	50,00
Колачник І.	10,00	Шкрета Я.	3,00
Костельний Д.	10,00	Яцко М.	20,00
Кухта О.	2,00		
Липовий	5,00	Всього:	250,00

ПРОСВІТЯНИ, ОКРЕМІ ГРОМАДЯНИ ТА КОЛЕКТИ- ВИ м. КОЛОМІЯ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛ. (ч/з голову міськрайонного товариства "Просвіта" Гла- голюка Василя Петровича)

Бакай Г. Д., пенсіонерка	50,00	Коломийська міськрайонна організація Всеукраїнського то- вариства політв'язнів і репресо- ваних	239,00
Веленик А. П., пенсіонерка	10,00	Марилів Ф. П. (інвалід І гр. по зо- ру)	20,00
Головінська О. Я., пенсіонерка	25,00	Шепетюк А. В., пенсіонерка	5,00
Деделюк М. Я., пенсіонерка	25,00	Бігун Н. І., пенсіонерка	5,00
Федорак Д. І. (Болан), м. Івано- Франківськ, Крихівці	100,00	Гриню П. Д., пенсіонер	10,00
Болан М. І., пенсіонер, м. Івано- Франківськ, Крихівці	100,00	Семенюк Д. Ю., пенсіонер (та ро- дина)	100,00
Шепетюк А., пенсіонерка, с. Вос- кресінці Коломийського р-ну	5,00	всього:	699,00
Палагний В., с. Заболотів	5,00		

Львівський міський осередок ім. Костянти- ни Малицької Крайового товариства "Рідна школа"

Благітка А. С.	50,00	Крокіс В.	10,00
Хобзей К.	100,00	Шуровський М.	5,00
Хоросницька М.	50,00	Гасин	10,00
Сваричевський Й. М.	20,00	Ліщинська	10,00
Пасічник А. С.	20,00	Коцур Д.	10,00
Прокопеч М.	20,00	Коритко О.	10,00
Сироїд М.	10,00	Лашків О.	20,00
Дубецька М. Д.	10,00	Гасюк Я.	10,00
Ямінська Є.	50,00	Перетятко С.	10,00
Пилипчук Б.	10,00	Пітила П.	10,00
Вітик З.	5,00	Станицька Г.	10,00
Мацюра Я.	5,00	Шуль І.	10,00
Мигочька М.	10,00	Блавацька О.	10,00
Ярославцева А.	5,00	Всього:	510,00
Гришко М.	10,00		

"Просвіта", м. Кам'янка (ч/з Грабовецького Н. Н.)

Войтюк П.	30,00
Дундук О.	4,00
Сиротинська О.	4,00
Перекопська Ю.	10,00
Кравченко В.	20,00
Какуша О. О.	5,00
Нікіфоренко Я.	10,00
Морозова О.	10,00
Морозов В.	10,00
Білохорт В.	10,00
Білохорт О.	10,00
Білохорт Т.	10,00
Білохорт М.	10,00
Білохорт В.	10,00
Білохорт Д.	10,00
Журавель Т.	10,00
Манько В.	10,00
Манько Л.	10,00
Гребенюк Е. С.	2,00
Різун Т.	5,00
Перекопська В.	5,00
Кучер І.	5,00
Компанієць М.	10,00
Мазанько Є.	10,00
Шумаков С.	10,00
Грабовецький Н.	10,00

Всього: 250,00

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 528 329 грн. 68 коп.

УБІЄН-

Щороку 5 серпня в урочищі Сандармох та 7 серпня на Соловецьких островах проводяться Дні пам'яті жертв політичних репресій.

2 липня 1937 року Політбюро ЦК ВКП(б) схвалило постанову П 51/94 "Про антирадянські елементи", якою секретарям обласних, крайових, республіканських організацій та представникам НКВС пропонувалося в п'ятиденний термін створити "особливі трійки" і визначити кількість осіб, що підлягають розстрілу або висланню. Операція розпочиналася 5 серпня 1937 року за наказом НКВС СРСР № 00447 і мала тривати 4 місяці. Насправді ж вона була припинена за рішенням Політбюро ЦК ВКП(б) 15 листопада 1938 року. Це була наймасовіша за всю совєцьку епоху "єжовська чистка" суспільства від категорій населення, які, на думку керівництва СРСР, не годилися для будівництва комунізму. За 15 місяців цієї кампанії "особливі трійки" без розслідувань, судів, прокурорів, захисників і здебільшого без самих звинувачених винесли 681 692 смертні вирoki (списками). Вирoki виконувалися негайно. Ціком у душі настанови творця радянської держави В. І. Леніна, який учив: "Будьте зразково нещадними. Розстрілювати, нікого не питаючи і не допускаючи ідіотської тяганини!"

На кожну республіку, область, район спускалися ліміти на репресування за І і ІІ категоріями (І — розстріл, ІІ — ув'язнення, співвідношення 3:1). "Знизу" посилювалися звіти про перевиконання лімітів, розгорнулося соціалістичне змагання за їх перевиконання, прохання й вимоги збільшити їх, особливо — за І категорією, висувалися "зустрічні пла-

ни". Так, нарком внутрішніх справ УРСР Ізраїль Леплевський тричі звертався за таким збільшенням, ново-призначений у січні 1938 року нарком Александр Успенський — двічі. І Москва їх задовольняла.

Дія "трійок" поширилася на всі категорії населення. Під репресії потрапили "куркулі", "кримінальники", "контрреволюціонери" різних відтінків, "повстанці", "церковники", "шпигуни", "троцькісти", "диверсанти", "шкідники", "буржуазні націоналісти", тобто й українська інтелігенція, яка, за визначенням Сталіна, "не заслуговувала довіри"...

Безперечно, репресії зачепили всі народи, що мали нещастя залишитися в російській імперії під новою назвою СРСР. Та все ж, чи не найбільше постраждав український народ, бо він, із його глибокою релігійністю, волелюбністю, потягом до самостійного господарювання, увесь не годився для будівництва комунізму і його "слід" було замінити.

На виконання згаданої Постанови, "чистка" відбулася й у концтаборах. Так, начальник Соловецької тюрми особливого призначення (СТОН) Ейхманс одержав наказ скласти список на розстріл 1825 в'язнів. Одна група, 507 в'язнів, була розстріляна під Ленінградом 8 грудня 1937 року, 200 (насправді — 198) — на Соловках 14 лютого 1938 року. Доля 1116-ти, так званого "Соловецького етапу", стала відомою лише в 1997 році: 27 жовтня, 1, 2, 3 й 4 листопада 1937 року капітан Михайл Матвеев

5.08.2001. Карелія. Урочище Сандармох — "обычное место расстрелов" на 19-му кілометрі шосе Медвежьегорськ—Повенець. Тут близько 150 ям 2х2м, де поховано понад 9 тисяч людей, у тому числі 1111 в'язнів Соловецького табору, розстріляних 27 жовтня — 4 листопада 1937 року. Близько 300 із них — українці. Цього хреста роботи Миколи Малишка привіз і встановив 27 жовтня 1997 року Євген Сверстюк. Карельські українці посадили квіти. Ми привезли хліб, свічки, іконки, рушники і грудку землі від пам'ятника

розстріляв 1111 соловецьких в'язнів в урочищі Сандармох — "обычном месте расстрелов" на півдні Карелії неподалік Біломорканалу, там, де в 150 ямах уже покоїлися близько 8 тисяч жертв — будівників Біломорканалу, карелів, фінів.

До "Соловецького етапу" Ейхманс дібрав інтелігенцію практично всіх народів СРСР, які були ув'язнені на Соловках. Серед них майже 300 українців: у списку "українських буржуазних націоналістів" — поет-неокласик професор Микола Зеров, творець театру "Березіль" Лесь Курбас, драматург Микола Куліш, Антон, Остап і Богдан Крушельницькі, письменники Валер'ян Підмогильний, Павло Филипович, Олекса Влизько, Валер'ян Поліщук, Григорій Епик, Мирослав Ірчан, Марко Вороний, Михайло Козоріз, Олекса Слісаренко, Михайло Ялович, історики — академік Матвій Яворський, професор Сергій Грушевський (брат Михайла Грушевського), науковці Михайло Павлушков, Василь Вол-

ков, Петро Бовсунівський, Микола Трохименко, творець Гідрометеослужби СРСР, голландець за походженням, професор Олексій Вангенгейм, міністр фінансів УСРР Михайло Полоз... Це були люди, які ще створили б неоціненні духовні скарби, володіючи якими, ми стали б урівень з іншими цивілізованими народами. Сама присутність таких людей у суспільстві робить його кращим. Але постріли малограмотного ката Матвеева — виконавця волі чужої, глибоко ворожої нам російської

Білик та Микола Малишко. Замовник — Товариство української культури "Калина", яке очолює велика подвижниця українського духу Лариса Григорівна Скрипникова. Адреса Товариства: 185014, пл. Леніна, 2, г. Петрозаводск, Карелія, Российская Федерация. Т. 8-10-7-814-2-75-75-45, 70-28-94; E-mail: vladopol@onego.ru.

Кошторис, з урахуванням вартості каменю, попередньої його грубої обробки, становить 150 тис. гривень (майже \$28 000). Блок "Наша Україна" ще навесні вніс 10 000 грн. Уже вирізано брилу, роботи розпочалися, є надія завершити цю добру справу до Дня пам'яті 5 серпня. Та немає чим платити.

Тому ми звертаємося до української громадськості, до всіх громадян України, особливо до заможних людей в Україні й діаспорі, до організацій, підприємств, установ і колективів із проханням внести від чесних трудів своїх на рахунки, зазначені нижче.

Для внесків у гривнях чи рублях:

Карельское ОСБ №8628, г. Петрозаводск, кор/счет 30101810600000000673 в ГРКЦ НБ; Республика Карелия, г. Петрозаводск, БИК 048602673, ИНН7707083893, ОКОНХ 96130; Скрипниковой Ларисе Григорьевне, счет 42307810825001906558.

Для внесків у доларах США все так само, тільки: счет 42301840825001900216/01.

Невеликі внески можна надсилати звичайними переказами на вищевказану адресу Товариства "Калина" з обов'язковою позначкою "На пам'ятник у Сандармосі".

За додатковою інформацією можна звертатися до мене по телефону (044) 295-12-11; E-mail: ovsien@ua.fm.

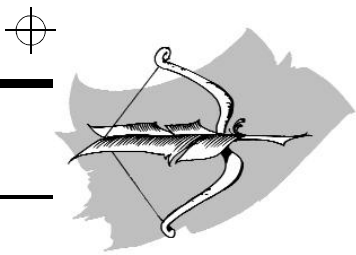
А 5 серпня пом'янімо всіх невинно убієнних під час Великої Терору. Зокрема загиблих у Сандармосі наших співвітчизників. І пам'ятаймо, звідки віками чигає на нас небезпека.

● **Василь ОВСІЄНКО**, колишній політ'язень, лауреат премії імені В. Стуса; Підтримують **Михайло ГОРИНЬ**, **Євген СВЕРСТЮК**, **Надія СВИТЛИЧНА** Фото **В. Овсієнка**

5.08.2003. Біля хреста співає член української експедиції кобзар Тарас Компаніченко, слухає його Станіслав Волков, батько якого загинув тут 4.11.1937. Надія Світлична привезла жменьку української землі з Байкового цвинтаря. На другому плані — Владислав Чарута, Леонід Череватенко, Ігор Козловський

Не вперше кияни зустрічаються з мистецтвом фотохудожника Анатолія Йосиповича Ковальського, який “за сумісництвом” є ще й головою Республіканського комітету лісового та мисливського господарства Автономної Республіки Крим, кандидатом економічних наук, заслуженим працівником сільського господарства України, лауреатом Премії Ради Міністрів.

Анатолій Ковальський увічніює кримські краєвиди, дивлячись у фотооко, яке дивним чином анітрішечки не звужує світу. Мистецька сутність його творів однозначно визнана багатьма серйозними мистецтвознавцями. І на відкритті нової виставки у галереї “Печерська” вони залюбки аналізували ці картини, відкриваючи дедалі нові тонкощі в мистецтві головного оберігача кримських лісів Анатолія Ковальського.

Відчуваючи рослину як особистість сусідньої з нами цивілізації, він шанобливо знайомить людей із дивовижною цариною кримської природи, нагадуючи своїми творами людині, що створена вона вільною, розумною та моральною і повинна все це зберегти для своїх нащадків.

Як художник, Анатолій Ковальський обирає такий стан небес, якого не побачить пересічний турист або відпочиваючий у кримській здравниці. Допитлива й романтична особистість може пізнати істинний Крим, який живе поза лаштунками курортних міст. Ми можемо пізнати Бога через його творіння — зримий наш світ. Ми можемо пізнати Бога в собі, створюючи щось нове й прекрасне. Оці тривалі й тонкі до надмірності контакти відомого науковця з кримською природою, закумуляовані в митях відкритості фотоапарата, привносять живий і невіддільний Божий Світ у кожну домівку чи громадську споруду, де разом із ними оселяється назавжди справжня благодать гармонійного поєднання з природою.

Крим для Анатолія Йосиповича — неначе відкрита книга, яку він читає і перечитує багато років. На чому він зосереджує свій погляд, де він вибирає “героїв” своїх фотооповідей? Ось що про це говорить фотохудожник:

— Природним музеєм називають Крим. Усе є на півострові: гори, порослі густими лісами, й стрімкі скелі, що вражають неприступністю, глибокі ущелини, мальовничі водоспади, степові простори, гірські луки, вічнозелена розкіш субтропіків, безліч декоративних рослин, що

КРИМСЬКИЙ АПОФЕОЗ

цвітуть майже цілий рік, пишні парки й фруктові сади, великі виноградники, дивовижні золоті пляжі й ласкаві води теплого моря.

27 тисяч квадратних кілометрів для острова або півострова — це багато, цього нерідко вистачає для цілої держави. Крим трохи менший за Бельгію, Албанію або Гаїті, але більший за Ізраїль, Кіпр, Ліван, Ямаїку.

Багато заповідних об'єктів Криму мають світову популярність. У **Кримському природному заповіднику**, наприклад, збереглася в первозданному вигляді природа гірського Криму, тут найчисленніша популяція європейського муфлону, завезеного для царського полювання з острова Корсика. У цілому щільність копитних тварин, до яких відносяться ще кримський благородний олень і козуля, найвища в Європі. Природних ворогів у них немає. Тому на них у Криму за ліцензією ведеться спортивне полювання. У часи М. Хрущова й Л. Брежнєва в Кримському заповіднику полювала політична еліта всього соціалістичного табору.

Міжнародне значення (але вже не мисливське, а суто екологічне) має філія заповідно-мисливського господарства **Лебедіні острови**, які перебувають під захистом Рамсардської конвенції про охорону водно-болотних угідь. Карадагський заповідник знаменитий своїми визначними геолого-мінералогічними пам'ятками: вигадливими скелями, жилами самоцвітів.

У заповіднику **Мис Март'ян** — типовий для нижньої зони Південного берега ліс із деревоподібного ялівцю й пухнастого дуба.

Мис Казантип на Керченському півострові, завдяки кільцеподібній вапняковій гряді — старовинному кораловому атолу, що утворив стінку цього природного “казана”, вирізняється особливим мікрокліматом, багатого й різноманітного флорою та фауною. Тут створено заповідник. Дуже цінна спадщина одного з військових полігонів — нещодавно утворений заповідник **Опук** на Керченському півострові, відомий своєю колонією рожевого шпака.

Заказники створюються для відновлення чисельності рослин і тварин, занесених у Міжнародну Червону книгу України. Такими є ботанічні заказники **Новий Світ**, **Куболач**,

Гантськими кам'яними “грибами” і надзвичайно різноманітною рослинністю.

Одне слово, не злічити всіх скарбів Криму; щоб їх зафіксувати, — фотоплівки не вистачить.

— **А чому Ви віддаєте перевагу, коли знімаєте: суші чи морю?**

— Мені вода імпонує завжди. Тому на моїх роботах є водоспади, річки або море в поєднанні з лісом, горами, квітами, хмарами... Звісно, це не канон — я можу зняти просто птаха чи пенюк.

— **А що найбільше мрієте “впіймати”?**

— Схід сонця через Золоті ворота (Золоті ворота — це унікальна скеля біля моря в Карадагу, яка справді нагадує ворота). Ця подія трапляється лише один раз на рік — у грудні: сонце ніби сходить через отвір у скелі. Я ще не влучив у цей момент, але мрія з кожним днем зростає. Потрапити на потрібну точку дуже важко і складно: можна підійти з моря або спуститися карколомним берегом. До того ж, треба, щоб було чисте небо.

— **Чи бували у Вас під час зйомок випадки, пов'язані з ризиком для життя?**

— Коли я нещодавно знімав у Новому Світі гору Караул-Оба, то в азарті викарабкався на високу скелю. Відзняв, подивився вниз — і моє серце охопив жах: не спускаюся. Подумав, що треба чекати на допомогу. Але швидко оговтався й зрозумів: що може бути гіршого, ніж коли людина боїться. І — без сторонньої допомоги спустився вниз.

— **А скільки необхідно намотати кілометрів, щоб знайти цікавий ракурс?**

— Іноді корисне і приємне збігаються: наприклад, іду десь по службі й при нагоді фотографую — ми якраз займаємося розвитком заповідних територій у плані рекреації. Якщо планую на вихідний день, то виходжу о четвертій годині ранку й закінчую ввечері — це приблизно 25 кілометрів по горах. Ось така легенька подорож.

— **І за таку подорож скільки вдається відзняти?**

— Фотоплівки, буває, наклацаєш 10—15, а гарних кадрів виходить 3—4. Ситуація та погодні умови по-різному диктують. Наприклад, оцю виставку в галереї “Печерська” я підготував за три місяці — багато фотокартин зробив цієї весни, за винятком, звісно, зимових та осінніх пейзажів.

— **Вражає, що від Ваших фотокартин віє спокоєм, а ще точніше — умиротворенням... Для мене Крим — це сонце, яскраві барви, все насичене яскравими кольорами. А у Вас — м'яко, пастельно, ніжно...**

— На мій погляд, Крим такий і є. Ви, мабуть, як багато відпускників, пов'яжете Крим тільки з блискучим морем, а на моїх краєвидах моря не так уже й багато, відсотків 15—20. Решта — ліси, водоспади, гори... Крим дуже різний, різнобарвний, але не кричущий. Як ота квітка маку, що скромно оселилася біля пенючка і жовтих квітів. Одинокий такий собі гусар.

— **Яка основна ідея цієї виставки?**

— Вибачте за високі слова, всі мої фотовиставки — це логічне продовження головної мети життя: захист і збереження природи. Я хочу показати людям красу Криму, тим більше, що далеко не всі мають можливість поїхати туди й подивитися. Ялинку як таку, наприклад, людина може побачити скрізь, а от побачити її восени у Великому каньйоні — ні. Або побачити скалу Чортів палець на сході сонця, коли вона так незвично горить-червоніє в туманному мареві. Або подивитися на унікальні стовбури живлющого ялівцю високого, який росте в Судаку. Я стараюся показати прекрасні пейзажі, в які вросли дивовижні дерева з незвичайними стовбурами та кронами. “Ловлю” хмарність, туман, схід і захід сонця, подих квітів, політ орла... Коли мандруєш, око само вибирає сокровенне, і ти розумієш: ми дивимося на природу і природа дивиться на нас...

• **Володимир КОСКІН, Ганна КОЗАЧЕНКО**

СЛОВО Просвіти

Засновник: Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Реєстраційне свідоцтво KB № 4066 від 02.03.2000 р.

В. о. головного редактора Євген Голибарт.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан, А. Погрібний, О. Пономарів, І. Юшук.
Комп'ютерна верстка:

Адреса редакції: вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001.
Тел./факс 228-01-30. E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://www.prosvita.com.ua
Передплатний індекс 30617.
Видруковано з готових фотоформ на комбінаті

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

ПЕРШОМУ ШЕВЧЕНКІВСЬКОМУ МЕМОРІАЛУ НА ЧЕРНЕЧІЙ ГОРІ

1 серпня виповнюється сто двадцять років із часу неофіційного відкриття на Чернечій горі першого Шевченківського меморіалу (чавунного хреста на Кобзаревій Могили та хати біля неї). Цей унікальний меморіал був зведений нашими попередниками в 1883—1884 роках в умовах бездержавності України. Російська імперія не дала жодної копійки на впорядкування зруйнованої могили поета і навіть брала гроші з троюрідного брата поета Варфоломія Шевченка за місце поховання Тараса Шевченка.

120 років тому Варфоломію Шевченку та Василю Гнилосирову разом зі Старою Київською Громадою вдалося звести на Чернечій горі цей перший Шевченківський меморіал. Старогромадівці (Микола Лисенко, Михайло Старицький, Володимир Антонович, Тадей Рильський, Олександр Русов, Володимир Науменко та інші члени), як свідчив Євген Чикаленко, піклувалися “про впорядкування цієї святої для українців могили, подібної до якої не має жоден народ у світі”. Задум створення першого меморіалу належав Григорію Честяхівському та Варфоломію Шевченкові. Однак поштовою до його реалізації стала телеграма, надіслана в 1882 році з Канева до київської газети “Заря” учителем-просвітителем та письменником Василем Гнилосировим:

“Канів, 25 жовтня. Могила поета України Т. Г. Шевченка являє собою в даний момент цілковиту руїну. Могильний хрест днями звалився до Дніпра, розбившись на два шматки нижче вінця та біля основи. Залишки палають підліткою-пастухи, гризучись від холоду біля напсу могили” (Заря. — 1882. — 26. X. — № 236).

І це повідомлення сколихнуло всю Україну. До газети почали надходити звідуєльські пожертвування. Найбільшу суму передали на впорядкування Могили Полтавське губернське земство (500 крб.) та колекціонер історичних і мистецьких цінностей України, палкий шанувальник Тараса Шевченка Василь Тарновський (1000 крб.). Не обійшлося без матеріальної підтримки й самої Старої Громади, зокрема Василя Симиренка, який фінансував усі починання старогромадівців. Газета “Одесский вестник” передає Варфоломію Шевченку на впорядкування Шевченкової могили 1907 карбованців. Доклав до цієї суми Варфоломій Григорович і тисячу карбованців, переданих йому Тарасом Шевченком незадовго до смерті на побудову омріяної ним хати. Надсилає сто карбованців з Одеси на будівельні матеріали для хати й український бібліограф фольклорист Михайло Комаров. І хоч Україна була на той час розділена кордонами, “на реставрацію могили Т. Шевченка” вносили пожертвування й галичани (Діло. — 1881. — 4(6). 111. — С. 18). Бажання врятувати Шевченкову Могили об’єднало співвітчизників поета з усіх кінців України. І хоч тогочасна влада незабаром заборонила збір коштів, їх усе ж було зібрано близько шести тисяч карбованців. Із такою сумою Варфоломієві Шевченку та Василю Гнилосирову можна було приступати до впорядкування національної Святині. Всіма роботами зі зведення Шевченківського меморіалу керував представник Старої Громади — інженер Олексій Якубенко, котрий розробив проект усіх робіт на Чернечій горі у своєму “Проекті хреста, сторожевої хати, поправки могили Академіка Імператорської Академії Мистецтв Т. Г. Шевченка”, який був розшуканий нами у Полтавському обласному держархіві.

Таким чином, планування першого Шевченківського меморіалу Олексієм Якубенком, як пізніше і розроблення шкיצового проекту Василем Кричевським сучасного меморіалу в 30-х роках минулого століття, провадилося комплексно.

Замовником проекту пам’ятника-хреста для могили поета (автор проекту академік архітектури В. І. Сичугів) виступає Василь Тарновський. Він займався і питанням виготовлення чавунного хреста на Київському чавуноливарному заводі Термена, сплативши повністю його вартість (тисячу карбованців).

Шлях на Чернечу гору

Як нам удалося встановити, він причетний до хреста не лише як благодійник, але і як митець високого ґатунку, адже виконав для нього чудовий барельєф голови поета, а також дошку для пам’ятника з Шевченковими словами:

*Свою Україну любіть,
Любіть її... Во врем’я люте,
В остатню тяжкую минуту
За неї Господа моліть.*

Саме ці патріотичні Шевченкові слова і стали причиною арешту хреста. Сам київський генерал-губернатор дав розпорядження про те, щоб “хрест замовникам не видавати до знищення напису”. І понад шість місяців хрест не випускали з заводу.

Однак упорядкування Шевченкової могили вже неможливо було зупинити. Могила поета готувалася до встановлення на ній нового пам’ятника. Муляр Сидір Курочка закладав під чавунний хрест нову кубічну тумбу з каменю, а грабарі підсипали саму могилу згідно проекту Якубенка, і вона стала значно більших розмірів, порівняно з попередньою. Юхим Мовчан поспішає зі зведенням хати. І хоча в документах вона іменувалася як “хата для сторожа” і в лівій її половині поселився у квітні 1884 року охоронець могили Іван Ядловський зі своєю сім’єю, однак ця хата призначалася Старою Громадою для Шевченка, для його першого в Україні, і в світі, музею. І це найбільше розумів сам Іван Олексійович, тому й почав відразу будувати вниз, під Чернечою горою, власну оселю, в якій і почала жити незабаром його велика родина.

Тільки наприкінці липня 1884 року вдалося доставити берліною по Дніпру хрест до Канева. Нелегко було піднімати його на Чернечу гору та встановлювати вручну на Шевченковій могилі робітникам заводу Термена, адже він важив 3,8 тонн. Та погожого літнього дня, 20 липня (1 серпня) 1884 було встановлено пам’ятник-хрест на Шевченковій могилі й відкрито скромну експозицію Тарасової світлиці — першого в Україні, і в світі, музею Шевченка, який став прообразом усіх майбутніх Шевченківських і літературних музеїв України. Та ще задовго до цього дня ор-

ганізаторів упорядкування могили було суворо попереджено, щоб після завершення робіт не було допущено будь-яких промов на могилі. Отож, багатомільйонний, але бездержавний український народ не мав права вшанувати пам’ять свого національного Пророка, виголосити над могилою свого улюбленого сина слово рідною мовою і навіть відкрити громадою хреста на його могилі. Упорядники Могили лише змогли “помолитись за душу великого покійника”.

Скільки ж часу проіснував перший Шевченківський меморіал, зведений із такою любов’ю нашими попередниками в умовах Російської імперії? Скромний Шевченків меморіал заважав також і новій владі, не менше, ніж самодержавству. Більшовики вирішили зруйнувати цей перший Шевченків меморіал, причому руками селянства Канівщини (комнезамівців). Почали з хреста, котрий не вписувався в радянську атеїстичну систему. Хрест було проголошено символом самодержавства, який, за словами тодішньої преси, “неначе на глум білів казньонним знаком православ’я над місцем упокоєння Великого Кобзаря!” І 1 травня 1923 року ошукані брехнею селяни пішли парадним походом до Шевченкової могили з плакатами в руках. Дух руйнування прокинувся в душах людей. Вони обплутали хреста тросами та зі співом “Інтернаціоналу” й “Заповіту” стягли його з постаменту. Хрест був повалений і під час падіння розбився. А потім хрест було скинуто з гори до Меланчиного потоку. Це завершило його руйнацію. Про цю трагічну сторінку історії Кобзареві могили з боєм писав у своєму “Щоденнику” Сергій Єфремов: “Ще в травні хреста... розбито і ...скинуто в яр, — там уламки валяються й досі, і на них лишився напис: “ШЕВЧЕНКО”... Многостраждальная Шевченкова могила — як вона одбиває на собі історію України”.

Повалення хреста на могилі Тараса Шевченка стало прологом до подальшого руйнування не лише надгробних пам’ятників, а й могил наших предків, церков та храмів, національних святинь, а разом із ними й люд-

ських душ та духовності народу, його історичної пам’яті.

Не краще вчинила нова влада і з Шевченковою хатою. У час національного відродження зусиллями українських учених-патріотів та художника й архітектора Василя Кричевського було в ній — уже не в одній, а в трьох кімнатах — створено нову експозицію, присвячену життю й творчості Тараса Шевченка. Та з 1933 року хату почали використовувати як службове приміщення під час будівництва нового меморіалу, а коли збудували новий музей, <None>її було знесено. Архітектори музею Василь Кричевський та Петро Костирко, бажаючи зберегти її, спроектували музей подалі від хати. Однак їм наказано було посунути приміщення музею ближче до Шевченкової могили. Так у 1937 році було остаточно покинено з першим Шевченківським меморіалом.

Рано чи пізно мало постати перед нашим народом питання про необхідність відродження першого Шевченківського меморіалу — і хреста, й Шевченкової хати з Тарасовою світлицею, адже вони являли собою єдине нерозривне ціле. Тому, розпочавши ще в 60-х роках минулого століття (у час хрущовської відлиги) пошуки вцілілих решток хреста для його реконструкції, хранителі Шевченкової могили відчули необхідність відродження і хати-світлиці. Щоб воскресити забутий усіма перший Шевченків меморіал, довелося роками вести пошуки необхідних для цього документів у музеях та архівах усієї України, а також серед населення, навіть вести розкопки в районі Чернечої гори, під час яких було знайдено нижню частину

Відвідувачі могили Т. Г. Шевченка у 1914 р.

хреста (його основу) та масивні жорнові кам’яні плити, до основи яких кріпилися колись усі три частини хреста. Так розпочиналося відродження першого меморіалу.

Спершу встановили на вершині Тарасової гори, перед сучасним музеєм, уламок хреста, врятований академіком Миколою Біляшівським у 20-х роках минулого століття. Маючи цей уламок та розшукані нами інші частини й деталі зруйнованого пам’ятника, ми змогли поставити перед працівниками Українського спеціального науково-реставраційного проектного інституту “Укрпроектреставрація” завдання про реконструкцію хреста, його відновлення. Однак вони запропонували нам зробити відлив цілком нового хреста за проектом академіка В. І. Сичугова, який зберігався у фондах Державного музею Т. Г. Шевченка в Києві, адже це, на їхню думку, було б набагато простіше, ніж реконструювати його. Та нам удалося переконати реставраторів спроектувати відтворення пам’ятника зі збереженням оригіналу. Хрестовину було відлито на Черкаському заводі ім. Григорія Петровського. І через те, що не було ще відновлено хати, тимчасово було встановлено хрест біля сучасного музею в 1989 році.

Далі буде.

● **Зінаїда ТАРАХАН-БЕРЕЗА**, провідний науковий співробітник Шевченківського заповідника, м. Канів

Первісний вигляд могили Т. Г. Шевченка

ОБИРАЄМО!

Початок див. у числах 29 — 31 (249 — 251) від 15 липня — 4 серпня 2004 року.

Порівнюючи наміри нинішніх кандидатів на посаду Президента України, не можу залишити поза увагою той факт, що програма Віктора Ющенка, на відміну від програм інших претендентів, справді є інженерно опрацьованим документом.

По-перше, виборча програма В. Ющенка є технологічною — передбачає 10 чітких кроків позитивної трансформації економіки української держави і демократизації українського суспільства.

По-друге, вона є прозорою — у програмі максимально відкрито й у зрозумілій формі викладено конкретні заходи оздоровлення суспільства, очищення його від злочинних і антисоціальних елементів і чинників, які довели Україну до банкрутства.

По-третє, програма є професійною — в ній системно і комплексно враховано всі взаємопов'язані зміни, що їх потребують галузі господарства й суспільного життя.

По-четверте, програма В. Ющенка є моральною — вперше у сфері державотворення сформульовано й виставлено чіткі критерії, завдяки яким влада підпорядковується інтересам і вимогам українського народу (а не панує над ним, як було досі); влада, яка дотепер завше вважалася безпомилковою і пануючою, стає, завдяки запропонованим В. Ющенком перетворенням, справді виконавчою, яка виконує волю народу, з податків якого вона живе і який цю владу утримує власною тяжкою працею.

По-п'яте, виконання програми є контрольованим — вказано конкретні параметри, за якими можна прослідкувати виконання намірів і рух до поставленої мети.

По-шосте, програма є гарантованою щодо її практичного виконання — у ній вказано, як саме буде досягнуто поставленої мети, тобто, враховано організаційно-методичні особливості впровадження заходів оздоровлення суспільства.

По-сьоме, програма є функціональною — повністю реагує конкретними діями на задоволення суспільно-економічного попиту всіх верств населення у всіх без винятку регіонах України, створюючи необхідні умови для гідного життя громадян і їхньої безпеки.

Основна частина змісту програми Віктора Ющенка подана у плані дій майбутнього Президента України під заголовком "Десять кроків назустріч людям".

Тобто, вже в самому заголовку поставлено акцент на головній ідеї В. Ющенка: розвернути владу не лише обличчям до людей, а передусім — зробити владу відповідальною перед людьми й за людей, за рівень їхнього життя, їхньої безпеки, розвитку. Основний лейтмотив цієї тези досить очевидний: **державних службовців** у нас близько двох мільйонів, але їхнє **служіння** спрямоване на самих себе. В. Ющенко береться зробити так, щоб службовець служив тим, хто його утримує, — рядовим громадянам.

ВЛАДА БОЇТЬСЯ НАРОДУ

Я знаю, що багато хто не вірить у можливість поставити нинішню скорумповану бюрократію на службу Нації. Але тут є важливішою не довіра, а необхідність. Той, кому байдуже, що станеться з Україною після виборів, може собі дозволити гратися у "віриш — не віриш", обравши роль стороннього спостерігача. Натомість кожен, кому нинішній скорумпований злочинний режим уже урвав терпець, не гадає на кавовій гушці, а робить все можливе для заміни нинішньої антинародної влади на владу народу, тобто демократію.

Хоча, звичайно, і це слово — демократія, — як і його зміст, дотеперішня влада довела до абсурду,

так що демократами стали обзивати дорослих і лякати маленьких. Пам'ятаєте частівку кінця 90-х років: "Панували комуністи — то було що пити й їсти, а як стали демократи, то тепер нема чим..."?

Перепрошую, шановний читачу, за негарний приклад, але, мабуть, пам'ятаєте, з яким злорадством, з якою зловтішністю деякі громадяни-провокатори повторювали це хамське й несправедливе для демократів порівняння. Демократів, тобто громадян, які вимагають встановлення й дотримання однакових демократичних свобод (свободи думки і слова, преси, підприємництва, совісті) для всіх, їх — демократів — можна звинуватити хіба що в одному: в надто інтелігентних, а отже, марних сподіваннях на те, що колишня комуністична, а нині перелицьована постсовєцька номенклатура здатна слухати голос власної совісті.

У результаті замість демократії маємо цілі містечка люксових коледжів навколо великих міст, а також вулиці, заставлені люксовими авто, й необмежені можливості

ввання, шантаж, підкуп, брехню, вимагування брудом. Влада підготувалася до рішучого бою: нагробовано величезні гроші, змобілізовано адміністративний апарат, підготовлено МВС, сформовано необхідний склад виборчих комісій, підготовлено цілий арсенал прийомів для того, щоб у протоколах були необхідні для влади цифри.

Чого ж тоді нинішня влада на чолі з верхівкою Кучма—Медведчук—Янукович боїться? А вона боїться, що народ український виступить на виборах так, як на референдумі 1 грудня 1991 року!

ПЕРШІ КРОКИ ВІКТОРА ЮЩЕНКА

Цікавий момент: одіозно відомий Дмитро Корчинський, виступаючи в прямому ефірі на Радіо "Свобода" 25 липня 2004 року о 20 год. 30 хв., назвав Віктора Ющенка — ви не повірите — кандидатом від влади!

Це ж просто чудово! Бо виказує конвульсії владоможців і їх прибічників, котрі вже не вірять ані в свій

ПРОГРАМА, В ЯКІЙ ЧІТКО ВИДНО КІНЦЕВИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Не збираюся агітувати шановних громадян-виборців за Віктора Ющенка і його команду. Робіть вибір самі. У тому числі дивлячись на мету і методи її досягнення.

для тих, хто нахалав грошей і майна за рахунок збіднення цілої Нації. Зробити владу (кратію) відповідальною перед народом (демосом) дуже просто. Для цього треба перестати з цією владою співпрацювати в ті моменти, коли влада хитрує, обманює, припускається антинародних дій.

Тобто, щоб зробити владу відповідальною перед народом, треба щоб народ зараз усвідомив свою відповідальність за те, кого він допустить до влади. Якщо ми допустимо до влади ставленника нинішньої влади, то нинішній режим продовжить розпочате й закінчить перетворення України на Малоросію. Тоді вже не 5—7 мільйонів наших громадян, а всі, хто ще досі не втратив надії, змушені будуть шукати щастя по закордонах або стати невилічними у власній Батьківщині.

Зверніть увагу: можновладці зараз дуже нервують, боячись втратити місце біля загальнонародного добра, яке їм так зручно розподіляти між собою. А тому владні політехнологи, речники та іміджмейкери намагаються словоблуддям вилизати до ідеального блиску свого основного та десяток допоміжних кандидатів від влади, використовуючи відомі паскудні методи: заляку-

адміресурс, ані в дурість народу, який їм повірить. Залишилося одне — знеславити В. Ющенка, вимастивши його владним брудом, брехливо представити його кандидатом від влади! Явно влада збирається виграти вибори за рахунок душевнохворих і тих, хто несповна розуму.

Влада боїться, що народ обере В. Ющенка президентом. Боїться, що В. Ющенко, разом з усім українським народом, здійснить намічені "Десять кроків назустріч людям" і встановить справжню демократію, залишивши начальникам лише право служити народові й відповідати перед ним.

Отже, що це за **КРОКИ**? **Крок перший: Терміново створити п'ять мільйонів нових робочих місць.**

Виконання цього кроку забезпечується, передусім, тим, що критерієм оцінки результатів діяльності владних функціонерів на всіх рівнях держави віднині має бути кількість створених нових робочих місць із гідною зарплатнею. Критерій простий: якщо один і другий державні службовці (адміністратори) будь-якого рівня (або районна адміністрація всім своїм складом) упродовж звітного періоду створили кілька сот або тисяч

робочих місць, — ці службовці справді служать людям і державі.

А щоб таким патріотичним та ініціативним службовцям було ефективніше служити, В. Ющенко вже має домовленість на залучення в економіку України інвестицій у 10 разів більше, ніж сьогодні. А це якраз — нові місця й нові технології. Крім того, буде створено спеціальний режим сприяння для розвитку високотехнологічних галузей, причому переважно на основі новачків українських учених (у тому числі й тих, хто виїхав за кордон) для виходу України на міжнародні ринки.

На цьому першому кроці основна економічна політика президента В. Ющенка буде спрямована на розвиток внутрішнього ринку й першочергове задоволення потреб українських громадян. Цьому сприятиме запровадження **системи державного замовлення і громадських робіт**, що гарантує створення нових робочих місць. Водночас запроваджується **гарантія отримання місць роботи** для тих громадян, які отримали професію за державним замовленням.

народне і руйнувати Україну, заохочуючи російсько-імперські сили. Це ж **МИ**, багато хто з нас, здурю повторювали: "Нехай уже ці собі нахалають, а потім дійде черга й до нас, грішних".

Настає момент істини, коли справді можна почати будувати нашу Україну, нашу Батьківщину для нас. Для цього є цілком легітимний спосіб — проголосувати за Будівничого, а не за Можновладця. Проголосувати за того, хто й досі чесно йшов, за ким нема зерна неправди.

Крок другий: Забезпечити пріоритетне фінансування соціальних програм.

Цей другий крок здійснюється переважно впродовж першого року президентської каденції В. Ющенка, а деякі заходи цього кроку — до початку нового 2005 року. Зокрема планується збільшити мінімальну пенсію; вона буде більшою за прожитковий мінімум. Водночас ліквідується "зрівнялівка" та дискримінація у пенсійному забезпеченні.

Здавалося б, цей крок має знайти підтримку в суспільстві. Але не все так просто. Багатьом, справді, не просто (особливо тим, хто завжди вважав себе правим і правильним), наприклад, раптом погодитись із тим, що розмір пенсії тих, хто гнів по в'язницях і таборах за московсько-комуністичної влади, буде не меншим, ніж у тих, хто за ними наглядав у тих в'язницях і таборах.

Упродовж року В. Ющенко гарантує повернути людям борги із зарплати. І ми знаємо, що він уміє це робити, бо вже зробив, коли був прем'єром.

Особливо прискіпливо В. Ющенко підходить до наведення справжнього ладу в системі освіти. Перш за все, він відновить у суспільстві повагу до Вчителя, в тому числі й гарантуючи освітянам рівень зарплати, не нижчий середнього по промисловості. Згідно з планом В. Ющенка, кожна дитина, незалежно від майнового стану батьків, зможе отримати якісну освіту, а дітям із малозабезпечених сімей буде забезпечене пріоритетне право отримання вищої освіти за бюджетні кошти.

Планується також поновити 10-річний термін навчання у середній школі й повернутися до 5-бальної системи оцінювання знань.

Значні зміни передбачено В. Ющенком із метою відновлення нині зруйнованої системи охорони здоров'я, причому, в кожному місті та селі, забезпечивши кожному громадянину гарантований перелік безоплатних медичних послуг.

Ветеранам війни і праці гарантується пріоритетне право на оздоровлення. У програмі В. Ющенка на цьому заході акцентується особлива увага: "Гарантувати ... оздоровлення ветеранів війни і праці, які віддали свої кращі роки служінню державі, — це наш святий обов'язок". Крім того, у цій програмі передбачено створити умови інвалідам для повноцінного суспільного життя.

Тобто, Віктор Ющенко, в разі його обрання Президентом України, гарантує створення умов для гідного життя пенсіонерам та інвалідам, котрі в Україні становлять близько 12 % населення.

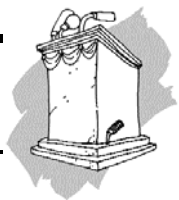
У деяких скептично налаштованих громадян обов'язково виникне запитання: а де президент В. Ющенко візьме гроші на здійснення своїх соціальних планів?

Наведу лише один, цілком прозорий, пункт програми кандидата: "Замість будівництва нових урядових споруд і купівлі дорогих авто для чиновників, — будувати соціальне житло для малозабезпечених громадян".

По суті — це оголошення війни проти мафії, проти державної мафії, яку **МИ** можемо скинути з трону; мафії, яка нині паразитує на нас.

Далі буде.

● **Євген ҐОЛИБАРД**
Фото з веб-сторінки
www.yushchenko.com.ua

СИМВОЛИ ЧАСУ

Услід за річницями Переяславської ради й створення комсомолу нинішній уряд, безумовно, на державному рівні відзначатиме “визволення України радянськими військами”, заподібно виконуючи будь-які пропозиції з боку лівих, зокрема й від структур, що використовують бренд ветеранських організацій. Тут бюджетні, тобто народні, гроші вливатимуться у потрібні русла (чи не виборчі?), й нам укотре розповідатимуть про “визволителя-рятівника” зі Сходу...

Процеси вже почалися. У пресі ще з березня поширюється “Звернення IV з’їзду Організації ветеранів України до співвітчизників та наукової громадськості України”. Характерно, що вже відверто й публічно наполягається не так на широкому відзначенні згаданої річниці, як на заміні всіх існуючих підручників з історії для шкіл і ВНЗ. Ба більше — знову ведеться мова про спільну українсько-російську комісію істориків написання нових підручників. У наукових колах навіть з’явилася інформація, що з наступного року, можливо, зміниться державна програма з історії для учнів 5-х класів ЗОШ.

СПЕКУЛЮЮТЬ ВЕТЕРАНАМИ

У жовтні цього року виповнюється 60 років, як завершилася німецько-гітлерівська окупація України, а в травні наступного — 60-ліття остаточного знищення нацистського режиму. Подія, вагома в історії людства, нині використовується лівими політичними силами не лише для пропагування власної ідеології, а й для лобіювання своїх політичних інтересів на державному рівні. Вочевидь організатори передвиборчої кампанії сприяють цьому. Адже так звана “ліва опозиція”, як ніколи, наближена до провладної політичної коаліції і в доступі до ЗМІ поступається хіба що команді Віктора Януковича.

Варто зупинитися детальніше на зверненні “представників 14-мільйонної Організації ветеранів України”. Насамперед, інтригує факт існування 14-ти мільйонів ветеранів. Очевидно, “ветеранів Великої Вітчизняної війни” серед них — дуже невелика частка, не говорячи вже про фронтовиків (до 80-ти років дожило небагато).

Також знаємо, що ветерани Другої світової війни в Україні “розподілені” між кількома ветеранськими організаціями, а чимало з цих людей узагалі не чули про жодне таке громадське об’єднання. Таким чином, за “ветеранами”, що ініціюють повернення соціалізму в концепції висвітлення новітньої історії, слід, вочевидь, бачити ветеранів внутрішніх військ і військ спецпризначення, а також

учасників багатьох “інтернаціональних” воєн на різних континентах.

Далі у зверненні читаємо: “Після 1991 року в Україні з’явилася так звана “нова концепція” вітчизняної історії, головною рисою якої є фальсифікація радянської епохи. Замовчується або очорнюється величні здобутки в будівництві нового, соціально справедливого суспільства без панів і холопів”. Таке ось звернення до науковців, викладачів і всіх співвітчизників. А далі виявляється, що науковці “замість правдивого висвітлення минулого... змальовують радянську епоху як суцільний період “тоталітаризму”, “диктатури”, “гулагів”, “голодомору”... Радянський Союз зображається як “винуваець” Другої світової війни; ...широко випикується дія-

льність Організації українських націоналістів. Тероризм і бандитизм націоналістів видається за “національно-визвольну боротьбу”... Автори звернення сподіваються, що буде виконано Постанову Верховної Ради України від 22 травня 2003 р. про перегляд у відповідності до історичної правди всіх учбових програм і посібників (непокоїть сама наявність такої Постанови — О. С.), що будуть видані правдиві, дійсно патріотичні твори...”

Прокоментувати це звернення ми також попросили доктора історичних наук, професора НАУКМА Юрія Мицика: “По-перше, не зовсім коректно представникам якоїсь громадської організації вчити науковців, як і що писати. Науковці узагальнюють усі факти, обставини й свідчення.

Вони не можуть чогось ігнорувати чи приховувати, якщо навіть це комусь не подобається. До того ж, автори звернення апелюють до патріотизму. Але не до патріотизму сучасних українців, які мають свою незалежну державу, а до патріотизму радянського, який і патріотизмом не назвеш... Вони критикують Академію наук, усі наукові інструкції та журналістів за “неправдиве висвітлення минулого”. Цілком у дусі комуністичної партії — усі ми не туди йдемо. Тобто, це звичайні політичні заяви групки людей. Вони пропонують викладати історію дітям у вигляді трохи осучасненого курсу історії ВКП(б). Відчуваються ідеологічні мотиви епохи Сталіна й Брежнєва. Вони хочуть, аби ми не писали про злочини радянської влади — про голодомор, репресії тощо”.

Хворобливі претензії вчорашніх на відновлення московського панування в Україні — добре відомі. Шкода, що для цієї мети часом використовується авторитет організацій, котрі за суттю своєю мають достатньо підстав для розкриття, а не приховування історичної правди.

● Олександр СОЛОНЕЦЬ

VOX POPULI

ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ СУД «ДИВУЄ» ДАЛІ

Вітчизняна судова система продовжує демонструвати елементарну безграмотність суддів і “прихватицію” окремому взятому суду однією партією — СДПУ(о). Стало відомо, що Шевченківський районний суд Києва (той самий, що намагається закрити “Сільські вісті”) вирішив задовольнити позов СДПУ(о) до Віктора Ющенка та визнав недостовірною інформацію, оприлюднену ним із трибуни українського парламенту щодо причетності СДПУ(о) до організації кримінального замаху під час виборів у Мукачевому та фашистської спрямованості її діяльності.

Суд також зобов’язав Ющенка спростувати “інформацію, що не відповідає дійсності, шляхом оголошення резолютивної частини рішення на найближчому з дня вступу рішення в силу пленарному засіданні Верховної Ради України”.

Нагадаємо, що 21 квітня у своєму виступі в парламенті щодо фальсифікації виборів у Мукачевому, Ющенко звинуватив у цьому СДПУ(о) й вимагав звільнення міністра внутрішніх справ Миколи Білокона та голови Закарпатської облдержадміністрації Івана Різак. Під час своєї промови він зазначив, що “натхненником злодіянь у Мукачевому є СДПУ(о). Тому, за всіма ознаками, які там чинилися, я стверджую, що СДПУ(о) — партія фашистської спрямованості, яка працює з бандитами”.

Дивує зухвалість такого “судового рішення”. Для того, щоб відбувся суд, повинні бути присутні дві сторони спору. Але Віктор Ющенко дізнався про поданий на нього позов... лише із засобів масової інформації. Тому він не ознайомлений зі змістом висунутих проти нього звинувачень. Невідомий досі й час проведення цього “судового засідання” та ім’я “героя” — приватної особи, яка в суддівській мантиї ім’я України висловила думку однієї партії.

Викликає збентеження й зміст цього рішення. Адже згідно з Конституцією, народні депутати не несуть відповідальності за зміст своїх виступів у Верховній Раді. Тобто, парламентарі мають можливість висловлювати свої думки стосовно тих чи інших подій без обмежень і застережень.

Можу припустити, що, крім прямої незаконної зв’язки “есдеків”, цей суддя, мабуть, є не дуже грамотною людиною. Але, згідно Конституції, незнання законів не звільняє од відповідальності. І тоді винесення цієї ухвали підпадає під ознаку злочину за ст. 375 КК “Постановлення суддею завідомо неправосудного рішення”, що передбачає позбавлення волі на строк до восьми років. Тому не здивуюсь, якщо парламентарі будуть вимагати порушення кримінальної справи проти слуги Феміди й звернення до Вищої Ради юстиції щодо порушення присяги судді.

● Ірина КОЛЯКА

БРОДСЬКИЙ ЗМИЄ АДМІНРЕСУРС

МИТТЄВОСТІ

Епатажний пан Михайло приїхав реєструватися до ЦВК на поливальній машині, відверто демонструючи свої наміри сприяти очищенню від бруду нинішньої політичної ситуації в країні:

“Вважаю, що реально існують лише два кандидати — Ющенко і Янукович, за котрими стоїть одна проста правда нашого вибору — чи хочемо ми й надалі жити згідно з порядком, нав’язаним нам існуючим режимом, чи врешті почнемо будувати нормальне цивілізоване життя для українського народу. Я вступив у вир передвиборчої боротьби, щоб змити бруд, у тому числі й той, що нагромадився навколо ЦВК і навколо імені нашої держави за період панування пана Кучми”.

Колишній відомий бізнесмен і банкір, народний депутат і голова партії “Яблуко” М. Бродський впевнений у тому, що вибори будуть нечесними і що влада чинитиме все можливе для того, щоб не допустити В. Ющенка до посади президента.

“Я зроблю все, що залежить від мене, щоб україн-

фото з сайту www.cn.com.ua

ський народ нарешті обрав собі нормального президента”, — заявляє М. Бродський, якому цього року виповнюється 45 літ — вік, у якому політик остаточно завершує формування своїх переконань. Побачимо, наскільки йому вдасться змити бруд з імені нашої держави,

але намочити, вочевидь, удасться добряче.

Як заявив М. Бродський, якщо всі громадяни, які бажають щастя своїм дітям, придуть на вибори, то ми переможемо три адмінресурси і десять януковичів.

● Стефан КОСТКА

ЮЩЕНКО І МОРОЗ — ЧЕСНІ ВИБОРИ

2 серпня два кандидати у президенти — лідер блоку “Наша Україна” та голова Соціалістичної партії України Олександр Мороз підписали угоду про чесні вибори, розроблену штабами кандидатів після їхньої зустрічі 26 липня.

О. Мороз і В. Ющенко заявляють, що вони не дозволять сфальсифікувати волевиявлення громадян України. В угоді зазначено, що сторони, передбачаючи найнесподіваніші дії нинішньої корумпованої влади задля збереження свого становища, відчуваючи реальну загрозу перетворення країни в мафіозно-кримінальну державу, розуміючи свою відповідальність за забезпечення законності впродовж виборчої кампанії, домовилися:

— об’єднати свої зусилля щодо організації спільного контролю за підготовкою та проведенням виборів; погоджувати дії при

виявленні порушень Закону “Про вибори Президента України” та можливих провокацій упродовж усієї кампанії;

— координувати зусилля при здійсненні контролю за порядком голосування на виборчих дільницях та за ходом голосування на закордонних виборчих дільницях; обмінюватись інформацією про результати паралельного підрахунку голосів;

— організацію цієї роботи доручити виборчим штабам кандидатів.

“Ми об’єднуємо наші зусилля для забезпечення чесних і демократичних виборів; переконані, що всі громадяни України поділяють нашу точку зору та будуть сприяти нам у цьому”, — йдеться у заяві, підписаній В. Ющенком та О. Морозом.

● Ірина КОЛЯКА

НАТО ТА ЄС ВІДМІНЯЮТЬСЯ?

Указом Президента України Л. Кучми із військової доктрини України виключено згадку про підготовку країни до повноправного членства в НАТО і Європейському Союзі. У новому варіанті тексту доктрини зафіксовано, що умовами забезпечення військової безпеки України є “зміцнення довіри між державами, послідовне зниження загрози використання військової сили, проведення політики євроатлантичної інтеграції”. Реверанс у бік цієї інтеграції реалізується “шляхом глибокого реформування оборонної сфери держави відповідно до європейських стандартів, належить до найважливіших пріоритетів як зовнішньої, так і внутрішньої політики”. Дуже дипломатично й неконкретно. Тоді як було: “Виходячи з того, що НАТО і ЄС є гарантами безпеки й стабільності в Європі, Україна готується до повноправного членства в цих організаціях”. В останньому тексті ця фраза вилучена.

Найбільш цікавим є те, що указ було оприлюднено значно пізніше — у день зустрічі (до речі, сьомої за останні сім місяців) із Президентом Росії Володимиром Путіним. Звичайно, МЗС Росії зразу ж схвально відгукнулося на цей крок, підкреслюючи, що це відповідає, перш за все, інтересам Росії, а вже потім — України. Ця заява викликала шок в українських політиків та, мабуть, відповідну реакцію західних дипломатів. Тому вже наступного дня як Рада безпеки, так і чиновники МЗС почали дружно вигадувати пояснення цьому дивному кроку. Кандидат у Президенти Віктор Ющенко заявив, що “зовнішня політика України в останні роки перетвори-

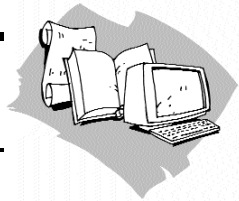
лася на інструмент торгу з Росією та Заходом. Мова йде вже не про політику, а про політиканство”. Він навів приклад ялтинської зустрічі президентів України та Росії: “Щойно МЗС Росії встигло висловити глибоке задоволення новою військовою доктриною України, як зовнішня політика Кучми гойднулася в інший бік. Українські дипломати, Рада національної безпеки і міністр оборони дружно заявили, що військова доктрина — це короткотерміновий документ, і наш курс, усе-таки, — на вступ до НАТО і Євросоюзу. Це несерйозна політика невідповідальних партнерів”.

Цей указ мав і міжнародний резонанс. Зразу ж відгукнулися “адвокати” України — Литва і Польща. Так, Президент Литви Валдас Адамкус не сприймає як трагедію рішення Леоніда Кучми виключити з військової доктрини вступ України до ЄС і НАТО. Його радник миттєво зробив заяву з цього приводу: “Литва має намір негайно почати консультації з Польщею з метою вироблення конкретних і змістовних пропозицій Брюсселю щодо співпраці з Україною і надання сигналу щодо вступу в ці організації”.

Водночас литовська преса назвала цей крок Кучми фіаско польської та литовської дипломатії. На її думку, ані польський, ані литовський політики не продемонстрували достатньої впевненості й політичної волі щодо українського питання, чим фактично штовхнули Київ в обійми Москви.

Понад 62 відсотки литовців вважають, що як ЄС, так і НАТО мають розширюватися і включати в себе Україну.

● Світлана РЕМЕНЮК

ПОСТАТЬ

70 РОКІВ У «ПРОСВІТІ»

Доля Степана Радіона настільки неординарна й разом із тим типова для українця, що іноді видається сценарієм багатосерійного фільму, де злилися воєдино любов і боротьба, сімейна сага й трагічні події історії України XX століття

Родина Степана Радіона: зліва направо — невістка Валя, Степан Радіон, внуки Андрій, Гриць, дружина Євгенія, внучка Лариса. Мельбурн, Австралія.

Народився Степан Радіон у липні 1913 року в селі Сильно на Волині. Через понад півстоліття, на чужині, він напише у спогадах рядки, в яких — витoki його ідейних переконань: «Від восьмого року життя лякала мене мати не чортом, не мамою, не русалкою, а більшовиками... Я знав, що мати не вигадувала. Бо коли «визволителі» відступали у 1941 році з Волині на Схід, то один червоноармійський голодранець наставив на мене рушницю. Я перелякався. Він стрелив на мене, я упав. Чув посвист кулі наді мною...»

Якщо замолоду Степан певний час і цікавився соціалістичними ідеями, то всі ілюзії щодо радянського ладу розвіялися у далекому 1933 році, коли після таємного переходу кордону з Польщі побачив села Східної України, завалені трупами померлих від голоду селян. Він повернувся назад.

Невтримна жага знань привела селянського сина Степана Радіона до Луцької гімназії. По її закінченні він став найактивнішим учасником філії «Просвіти» в рідному селі, кілька років був її секретарем. При «Просвіті» діяла хата-читальня, розвивався споживчий кооператив «Надія» та філія «Сільського господаря», діяв струнний оркестр, хор і драматичний гурток.

У вересні 1939 року С. Радіон покинув рідне село, щоб, як він напише пізніше, «не попасти під ще більшого варвара, винищувача українського народу — московсько-більшовицького двоногого клясового хижака, що походить на місце Польщі під замосковною назвою Радянської України».

У червні 1941 року С. Радіон очолив районну управу Львівського уряду Ярослава Стецька в містечку Олик. Після її розгрому став дольмечером (усним перекладачем) в одній із господарчих служб, що їх створювали німці в окупованій Україні.

Дотепер одностельці з вдячністю згадують про старосту Радіона: завдяки йому рідне село Сильно не спіткала доля spalених, знищених дотла разом із жителями навколишніх сіл — польської Дерманки, жидівської Софіївки й українського Клубочина.

Наприкінці 1943 року під пильним оком гестапо й радянських партизан (його запідозрили в допомозі українським повстанцям) С. Радіон вимушений був покинути містечко Олик і переїхати з дружиною й кількома місячною донькою до Кобрини на Берестейщині. У цьому була життєва необхідність: у рідних краях на той час зосереджувалися практично всі партизанські рухи кінця Другої світової війни — польські аквіці, мельниківці, Поліська

Січ Боровця-Бульби, УПА, більшовицькі з'єднання Ковпака, Федорова, Сабурова, Бегми, спецзагони Медведєва й Прокоп'юка. А в більших населених пунктах стояли німецькі гарнізони. Кожен день міг стати останнім у житті.

На Водохреще 1944 року Степан Радіон назавжди покинув Україну. Далі — Польща, табори для переміщених осіб у Німеччині й врешті-решт — Австралія.

Нелегким було вродання в австралійську дійсність: тяжка праця на будівництві залізниці, пошуки тимчасового житла, доки не з'явилася власна. Працелюбство й впертість, перейняті від батьків-селян, допомагали в найскрутніших життєвих ситуаціях. Кілька десятиліть про долю С. Радіона в рідних краях нічого не знали. А він довгий час працював у поліграфії, закінчив вищу школу журналістики. Увесь вільний час до останку віддавав українській справі: писав вірші, статті, регулярно листувався з однодумцями-співвітчизниками, розкиданими долею по всьому світу.

Були надруковані книга оповідань «Новий похід» — одна з перших книг про УПА, повість «Микола Береза» — про життя українських емі-

грантів у Австралії, збірка новел та оповідань «Припадкова зустріч», до якої, крім власних творів, увійшли переклади з австралійської класики — Генрі Лоусона, Довелла О'Рейлі, Алана Маршалла та інших. У видавництві «Спадщина» з'явилася автобіографічна книга «Із поживих листків в Австралії», де, крім спогадів, що мають безперечну історичну цінність, поміщено вірші С. Радіона.

Новели С. Радіона засвідчують, що за сприятливіших умов він міг би стати видатним прозаїком. Лише окремі з них були надруковані в Україні — у збірнику «Рідні голоси з далекого континенту» (Київ, «Веселка», 1993) та часописі «Літературний Львів».

Творчим подвигом Степана Радіона є його подвижницька діяльність у царині бібліографії. Окрім численних матеріалів у багатьох зарубіжних виданнях, він опублікував «Словник українських прізвищ в Австралії» (1982), «Словник українських дипломатів в Австралії» (1982), «Словник громадсько-культурних трудівників Австралії» (1992) й останню за часом «Бібліографію творчості ентузіастів Австралії» (1993). Книгам цим — немає ціни тепер, і значення їхне із

часом лише прибільшуватиметься.

Степан Радіон, незважаючи на поважний вік, перечитує всі надіслані йому з України книги, пише на них рецензії. У Національній бібліотеці Австралії є особистий архів Степана Радіона. Значну частину українки він надіслав у дар Науковій бібліотеці зрусіфікованої Одеси, Науковій бібліотеці Львова, на рідну Волинь.

В австралійському місті Мельбурні живе Українець — Степан Радіон. Дочка Ольга мешкає окремо. А поруч — дружина, вірний друг на всіх життєвих дорогах, син Юрій, невістка Валя, внуки Андрій, Гриць, Лариса. Тішиться дід Степан, що внуки його — найактивніші учасники свят, які влаштовує місцеве українство.

Такий він — Степан Радіон — просвітянин із 70-річним стажем, член Могило-Мазепинської Академії, Наукового товариства імені Т. Шевченка, Інституту дослідів Волині у Вінніпезі, доктор літератури, член Національної спілки письменників України, почесний професор Волинського національного університету.

Мирон НЕСТЕРЧУК, м. Стрий, Львівщина

ПРОПОЗИЦІЯ

ПРОСВІТЯНСЬКА АЛЬТЕРНАТИВА

Із досвіду Західної України доводиться зробити невтішний висновок: українці відучені обирати свою українську газету й купувати українську книжку навіть там, де вона вільно продається та друкується. Реальність така, що українську книгу та пресу треба заново рекламувати, поширювати, й головне — робити практично необхідною українцям.

Порятувати ситуацію і заодно здійснювати хоч якийсь альтернативний телебаченню позитивний вплив на українську громаду може створення в структурі «Просвіти» системи розповсюдження, реклами й підтримки української преси та книжки.

Конкретно пропонуємо:

1. Реалізувати просвітянський бізнесовий проект «Рідне слово», який би включав у себе видавництва в Києві та регіонах, систему доставки й розповсюдження на базі первинних осередків «Просвіти» та їх об'єднань, рекламу й систему пільг членам «Просвіти» та розповсюджувачам.

2. Невідкладно ввести в Статут «Просвіти» обов'язок члена організації передплачувати газету «Просвіти» і право на пільгу до 20 %. Відродження сільських просвітянських осередків має початись як об'єднання читачів «Слова Просвіти».

3. Реалізувати на місцях підготовку кадрів (наприклад, розповсюджувачів системи «Рідне слово» на рівні обласних об'єднань «Просвіти»).

4. Утворити всеукраїнську творчу групу з відділеннями в обласних організаціях, яка б формувала пресово-видавничу політику. Наблизити просвітянську пресу до конкретного читача за принципом «газета в газеті» (регіональні вставки в «СП» і друк на місцях), випускати додатки до газети тощо.

Ретельно вивчити й по-сучасному застосувати досвід колишньої «Просвіти». Розробити свою схему поборювання конкурентів — торгівців російською книжкою та пресою. Це особливо актуально ще й тому, що боротьба за вільне поширення державної мови має суто економічні наслідки й повинна здійснюватися шляхом економічних важелів національного протекціонізму.

Володимир ФЕРЕНЦ, член «Просвіти», м. Івано-Франківськ

ТЕРНОПІЛЬСЬКІ ФЕСТИНИ

Ось уже вчетверте відбулися щорічні Фестини «Просвіти» Тернопілля — як один із аспектів відродження історичної пам'яті народу: ця чудова традиція була започаткована у 20—30 роках минулого століття на Галичині. Фестини відбувалися в кожному селі. Свято організовували переважно 2—3 села. Упродовж ці-

лого дня просвітяни співали, танцювали, брали участь у різних забавах, проводили своєрідні змагання між мешканцями сусідніх сіл. Особливо відзначалися виступи спортивно-патріотичних товариств «Луч», «Каменярі» — дівчата й хлопці демонстрували найрізноманітніші гімнастичні фігури.

Виступає ансамбль первинного осередку із с. Золотий Потік Буцацького р-

Просвітянські Фестини цього року відбулися 13 червня на літній сцені парку імені Т. Шевченка біля Тернопільського ставу. Приїхали й гості — фольклорні колективи з Буцацького, Чортківського, Терновлянського, Бережанського, Тернопільського районів. Розпочали свято артисти-аматори із селища Золотий Потік Буцацького району. Усіх захопила декламавання власних віршів найстарша учасниця колективу — 80-річна Марія Стибель. Ансамбль співав твори на слова заслуженої просвітянки. Приємно здивувала нас і Чортківська «Просвіта». Молодо-просвітянка Галина Пекос виконала авторську пісню «Просвіті», яка

ТРАДИЦІЯ

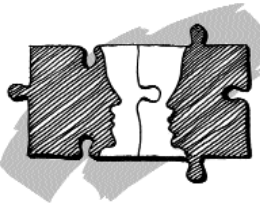
Привітання голови обласного об'єднання П. Шимківа

завоювала симпатії всіх тернополян, що прийшли на свято. Ця пісня може стати славенем (гімном) «Молодої Просвіти».

Нинішні Фестини були присвячені 190-річчю з дня народження Тараса Шевченка та 80-й річниці заснування «Молодої Просвіти». Це також стає традицією: кожного

року Фестини присвячені найповажнішій із дат, які вшановує Товариство «Просвіта».

Петро ШИМКІВ, голова правління Тернопільського обласного об'єднання ВУТ «Просвіта» імені Т. Шевченка

НАКАЗОМ — ПО ШКОЛІ

Своє рішення “Про виключення з переліку закладів освіти ліцею № 56” від 31.03.04 р. Запорізька міська рада підкріплює положеннями Законів України “Про місцеве самоврядування в Україні” та “Про освіту” і мотивує необхідністю приведення мережі навчальних закладів міста до наявного учнівського контингенту та у відповідність до виділених асигнувань по освітній галузі.

У бюрократичній сфері ця мотивація — прийнятна, зрозуміла й не підлягає обговоренню. Тому не дивує, що незадовго після цього рішення депутатів слідували відповідні накази по управлінню освіти й науки міськради і по відділу освіти Ленінської районної адміністрації. Посилання на закони, кодекси, статті, пункти — аби все чинно, без порушення припису. А чи задумувався бодай хтось із чиновників над тим, що за цими паперами — живі люди, насамперед, діти, які тільки формуються як особистості і які вже понесуть досвід свавілля і всесильності влади, цебто бездушної чиновницько-бюрократичної системи, яка може робити з ними все, що заманеться. Які висновки зроблять ці діти? Ким стануть у майбутньому — покірними механізмками, маріонетками в чийось руках? Чи, може, навпаки, прагнутимуть без морального гальма, — бо це ж перемагаюча норма — маніпулювати іншими? І знову таким чином руйнуються підвалини ще тільки зароджуваної норми стосунків демократичного суспільства, де природними є свобода волевиявлення, свобода вибору, і знову в людські душі вкарбовується слід від колеса адміністративної машини.

Батьки й педколектив звернулися до депутатів Запорізької міської ради з проханням зберегти навчальний заклад — школу нового типу, в якій протягом двох років діти навчалися за програмою ліцею з перспективою на вступ до Запорізького держуніверситету, мали змогу займатися науковою діяльністю. Батьки вважають, що переведення в школу № 100 означає погіршення умов навчання дітей і негативно впливає на їхній емоційно-психологічний стан.

Не хотілося б згущувати фарби й на тлі цієї історії робити якісь політичні акценти, та... Та мимоволі виникають запитання: чому саме на цю українськомовну школу нового типу не вистачило виділених бюджетних коштів; чому ті діти, які навчалися в українській — не тільки формально, а й за змістом — школі, не можуть вважатися наявним учнівським контингентом (в яких же умовах має той контингент виникнути?); чому цей контингент не можна було поповнити учнями з перевантажених сусідніх шкіл; чому дирекції забороняли набирати перші класи; чому так легко переступила влада через надбання сформованого й згуртованого педагогічно-учнівського колективу (а що цей колектив був саме таким, свідчать результати навчально-виховної діяльності); чому не зберегли ці надбання й не використали їх як добрий ґрунт для розвитку українськомовної освіти; чому цих дітей позбавили додаткових гарантій щодо вступу до Запорізького держуніверситету, які давав їм ліцей?

Телефонуючи завідувачу відділу освіти Ленінської райдержадміністрації Запорізької міськради, я не мала сумніву щодо змісту його відповіді: жодної проблеми немає, все гаразд, усім надані умови для працевлаштування й здобуття освіти, документи учнів передані в школу № 100, педагоги зареєстровані в центрі зайнятості. Зачитав список педагогів, які вже працевлаштувалися в навчальних закладах різного типу. І, маючи досвід роботи в органах виконавчої влади, розумію, що іншого варіанта відповіді чиновника проміжної ланки бути не може.

Начальник відділу освіти стверджує, що в школі № 100 для колишніх ліцейців будуть створені задовільні умови, навчатимуться вони в першу змінку і т. ін. Але якщо ні — й без цих учнів — школа працює навіть не у дві, а в три зміни (окрім першої і другої, є ще й проміжна), то при найблагіших намірах керівництву таки важко буде за такої кількості учнів створити в цьому закладі не пекельну атмосферу.

Спілкувалася я і з представниками скаржників. І вони не перечили, аби назвати їхні прізвища. Та утримався — не робитимемо їх об’єктами можливих негативних реакцій із боку владомождів.

НЕ ТОЙ КОНТИН-

Ніби хтось розпочав якусь гру і вибрав: Україна — Східний регіон — Ленінський район — українська школа — номер, що закінчується на “6”. І дав команду: “знищити”. Та швидше, ця схожість обох ліквідованих закладів (Запорізького ліцею № 56 і Донецької школи № 36) — українська мова навчання, добрі показники навчально-виховної роботи і навіть назва районів у двох крупних русифікованих промислових центрах — лише банальний збіг обставин...

Ми не маніпулюємо свідомістю, не вишукуємо інформації, аби, нанизуючи схожі факти один за одним, формувати якийсь стереотип. Інформація прийшла сама: до голови ВУТ “Просвіта” Павла Мовчана звернулися голови Запорізького й Донецького просвітянських об’єднань із однаковою проблемою — у їхніх містах знищують навчальні заклади, які є осередками українства.

Мати учня випускного класу:

— Категорично не погоджуємося переходити в школу № 100. Мій син у випускному класі. Закінчивши ліцей, він мав перспективу вступу до вузу, адже тут добра математична школа. Випускники ліцею вирізняються серед інших абітурієнтів знаннями. Батьки, які перевели своїх дітей до інших шкіл, відзначають, що рівень підготовки там не такий високий. У ліцеї — гарна психологічна атмосфера, хороший педколектив. Не було “поборів”, які, горюють, є в інших навчальних закладах. Тут навчалися діти батьків приблизно однакового рівня матеріального забезпечення, не було нездорового поділу дітей за матеріальною ознакою, який може виникнути в школі № 100, адже там — діти краще забезпечених батьків. Нам було вигідно офіційно оплачувати навчання дітей у ліцеї. Та й взагалі, школа була дуже зручна, в граному місці...

Мати восьмикласника:

— Приїхали з відпочинку, дома чекало повідомлення, що документи передані в школу № 100. Наприкінці навчального року ніхто не повідомив... Ми не хочемо покидати ліцей. Тут профільний математичний клас ділився на дві групи. В тій іншій школі цього не буде, вона й так перевантажена.

Чому не повідомили батьків заздалегідь? Мабуть, тому, що ці перипетії розпочалися не нині: вже який рік навчальний заклад перед загрозою закриття — й щороку педколектив разом із “Просвітою” відвойовують його. Напевно, надіялися, що й цьогогоріч вистоять. Та на цей раз резолюція вищого посадовця на рішення про ліквідацію школи й вирішення питання подальшого використання будівлі: “довести справу до кінця” — була безапеляційною.

Як здогадуються вчителі, хтось уже давно поклав око на це приміщення (будівля 1932 року). Ще 15 років тому будинок визнали аварійним. І відтоді почалося: виводили, а потім вводили назад частину класів, декілька разів змінювали статус школи... Та капітального ремонту за бюджетні кошти не робили жодного разу — косметично ремонтували школу силами батьків і за допомогою заводу-шефа.

А приміщення ж — хоч давно без ремонту — міцне: стіни товщиною 80 см. Узимку тут тепло: коли в інших школах, у нових будівлях, буває, діти мерзнуть, сидять одягнуті, — тут відчиняють вікна, аби провітрити приміщення. А влітку — прохолодно. Мабуть, будинок таки добре збудований. Окрім того, біля

школи — велика земельна ділянка, яка також може бути об’єктом інтересу. Ходять чутки, що в приміщенні школи буде розміщено банк. Але це тільки чутки... І годі шукати посадовця, який дасть достовірну інформацію про справжні витоки й мету рішення про ліквідацію школи... Нині приміщення пусте. Тільки час покаже, в ім’я чийого інтересу зруйновано дружну учнівсько-педагогічну сім’ю, а дітей піддано передчасним психологічним випробуванням.

Батьки запевняють, що виборюватимуть право дітей на навчання в ліцеї. А поки що очікують відповіді з Міністерства освіти.

І, шановний читачу, якщо Ви думаєте, що це єдина конфліктна ситуація в освітянській сфері Запоріжжя, то помиляєтеся. Свідчення цього — наступна історія.

НЕЛОЯЛЬНИЙ

Оцінюючи цю ситуацію, майже неможливо згрішити суб’єктивністю.

Адже тлумачення тлумаченням, а сила факту беззаперечна — з кафедри економіки Запорізького державного університету звільняють чи не кращого викладача. Чому? Все аж надто просто — закінчився термін трудової угоди. Про що ректор вузу й повідомив ветерана праці, автора наукових робіт... Ні не особисто, не подякувавши за сумлінний труд, не пояснивши, чому не може продовжити термін угоди, — а сухим лаконічним листом через канцелярію.

Ткаченко Андрій Арсенійович спробував шукати правди в Міністерстві освіти, та звіти його лист перенаправили... ректору. “Прошу захистити мене від свавілля та беззаконня”, — з такими словами звернувся викладач до Запорізької обласної організації “Просвіта” імені Т. Г. Шевченка.

Пропонуємо читачам текст його листа.

“Прошу Вас втрутитись і захистити мене від політичних переслідувань із боку ректора Запорізького державного університету В. В. Савіна за мої патріотичні погляди, за те, що я завжди намагався на своїх лекціях виховувати патріотично свідому молодь... Мене позбавляють права викладати суспільно-політичні дисципліни. Так, 17 червня 2004 р. я отримав письмове попередження про те, що зі мною буде розірвано трудову угоду, оскільки закінчується її термін. Однак, якщо взяти до уваги, що нині на кафедрі економічної теорії є мінімум 3 вакансії лише доцентів, я є єдиним “Відмінником освіти України” на економічному факультеті ЗДУ, а також єдиний в

ЗДУ викладач, що має 29 монографій та 15 навчальних посібників і не мав ніяких зауважень протягом 28 років роботи в ЗДУ, а, навпаки, неодноразово нагороджувався грамотами й преміями, — стає зрозумілим політичний підтекст рішення ректора. Зі мною просто розправились за те, що я на своїх лекціях із політичної економії, економічної історії, історії економічних вчень чесно заявляв студентам, що Україна донині не є незалежною державою..., що наш народ жебракуює, бо при владі — кримінальні злочинці, що ми не маємо нашого національного уряду, а керує нами московська колоніальна адміністрація. А на запитання студентів, за кого голосуватиму на президентських виборах, однозначно відповідав, що не за “донецького Робін Гуда — Януковича”, а за Віктора Ющенка. Ось за це все мене й позбавили права працювати за професією.

У Конституції України записано право мати й висловлювати власну думку, але в “кучмостані” це право грубо порушується.

Єдиний із викладачів економічного факультету ЗДУ, який виявився абсолютно непричетним до корупції та хабарництва, але саме мене позбавляють права працювати, одночасно залишаючи на посадах тих працівників економічного факультету, які скоїли кримінальні злочини і справу яких прокуратура Запорізької області передала до суду. Вони політично лояльні до злочинного режиму, й тому їм — привілей працювати й безкарно займатися хабарництвом.

Мені просто помщаються за мої антикомуністичні й антикучмівські погляди, про що у 1997 та 1998 роках повідомляло радіо “Свобода”, а також писала газета “Шлях Перемоги”.

Не будемо обговорювати особу ректора — детальніше про нього писала запорізька газета “Субота плюс”. Нам вистачає й інформації про те, що ректор державного університету — закладу, де формується національна еліта, — не володіє державною мовою.

Як кістка в горлі цей Ткаченко — і хабарів не бере, і попри те, що читає лекції українською, ще й вимагає, аби студенти спілкувалися з ним державною мовою. А це в зросійщеному Запоріжжі — таки незручно.

Сам пан Ткаченко вважає, що він не вигідний керівництву, і деяким колегам, і деяким студентам, бо перешкоджає своїм принципам і чесним підходом до викладацької праці здійснювати різноманітні махінації: оцінок ні за дарма, ні за гроші — не ставить, а вимагає знань.

Звертався до місцевої преси, та безрезультатно. Бояться. Це й зрозуміло, адже в рамках одного, хоча й великого, міста всі пов’язані невидимими узами — кругова порука й пересторога. А незалежна преса — навіть не український міф, надто — не українська реальність.

Згідно законодавства, пан Ткаченко протягом одного року має право на повторне укладення трудового договору, адже на кафедрі відкриті відповідні вакансії (Кодекс законів про працю, р. 3, ст. 42-1), і володіє перевагами над іншими претендентами (ст. 42) як особа, що має тривалий безперервний стаж і високу кваліфікацію.

Але шанований викладач не може навіть використати шанс на конкурсній основі зайняти одне з вакантних місць. Бо конкурс в університеті — дивовижка. Напевно, ректор вибирає викладачів за ним самим установленими критеріями, — а не за рівнем професіоналізму.

Якось спілкувалася з молодим чоловіком, що приїхав до Києва із Запоріжжя. Він щиро захоплювався тим, що я постійно — постійно!? — розмовляю українською. Цей генетичний, з діда-прадіда, українець (“кажуть, в роду були навіть запорозькі козаки”) шкодував, що слабенько володіє рідною мовою, — нікому було навчити, та й у Запоріжжі немає соціальної потреби її знати...

Ми не можемо нині сказати, чим завершаться описані ситуації. Але те, що висвітлення теми ліквідації української школи й переслідування педагогів на шпальтах нашої газети, на жаль, не завершується, — знаємо точно. Про те, як “сприяють” розвиткові українськомовної освіти в Донецьку, читайте в наступних числах “Слова Просвіти”.

●

Леся ТКАЧ